"...วันนี้ต้องแสดงความร่วมมือขั้นต้น ปลุกพลังที่ชัดเจน
ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น ที่ขับเคลื่อน
ระบบเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องทำให้คนทุกระดับมีความสุข
มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ เหมือนแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
เคยมีพระราชดำรัสเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งจะต้องมีความรู้คู่คุณธรรม
ซึ่งคุณธรรมของผู้ที่มาบริหารบ้านเมืองคือธรรมาภิบาล มีศีลธรรม แค่สังคมทำตามศีล 5
ให้ครบ ก็สามารถสร้างความสุขได้แล้ว ดังนั้น สิ่งที่จะต้องทำในวันนี้ ผมขอใช้คำว่า
เราจะต้องเจริญเติบโต มีความเข้มแข็งไปด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจระดับบน เศรษฐกิจข้ามชาติ
รวมไปถึงชุมชนฐานราก คือพวกท่านที่อยู่ ณ ที่นี้ ทั้งในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด จนถึง
ภูมิภาค ทั้งหมดนี้รวมกันเป็นโครงสร้างที่ทำให้ทุกคนในประเทศนี้ ตลอดจนในประชาคมโลก
มีความเข้มแข็ง ...วันนี้เราต้องทำประชานิยมให้เป็นประชารัฐให้ได้ ด้วยสองมือ
พลังสมอง พลังความคิดของคนในท้องถิ่น ให้ข้าราชการเป็นเพียงผู้หนุนเสริม
เป็นเข็มทิศให้..."

- พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี -

สสส
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่

ประชารัฐ

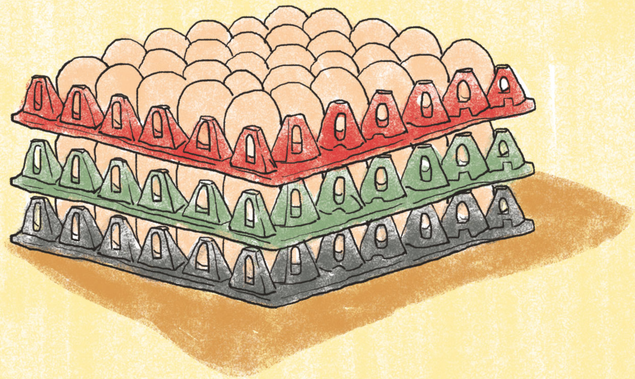

วิถีชุมชน สร้างเศรษฐกิจฐานราก :

ตลาดชุมชน

12 ประเด็นสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

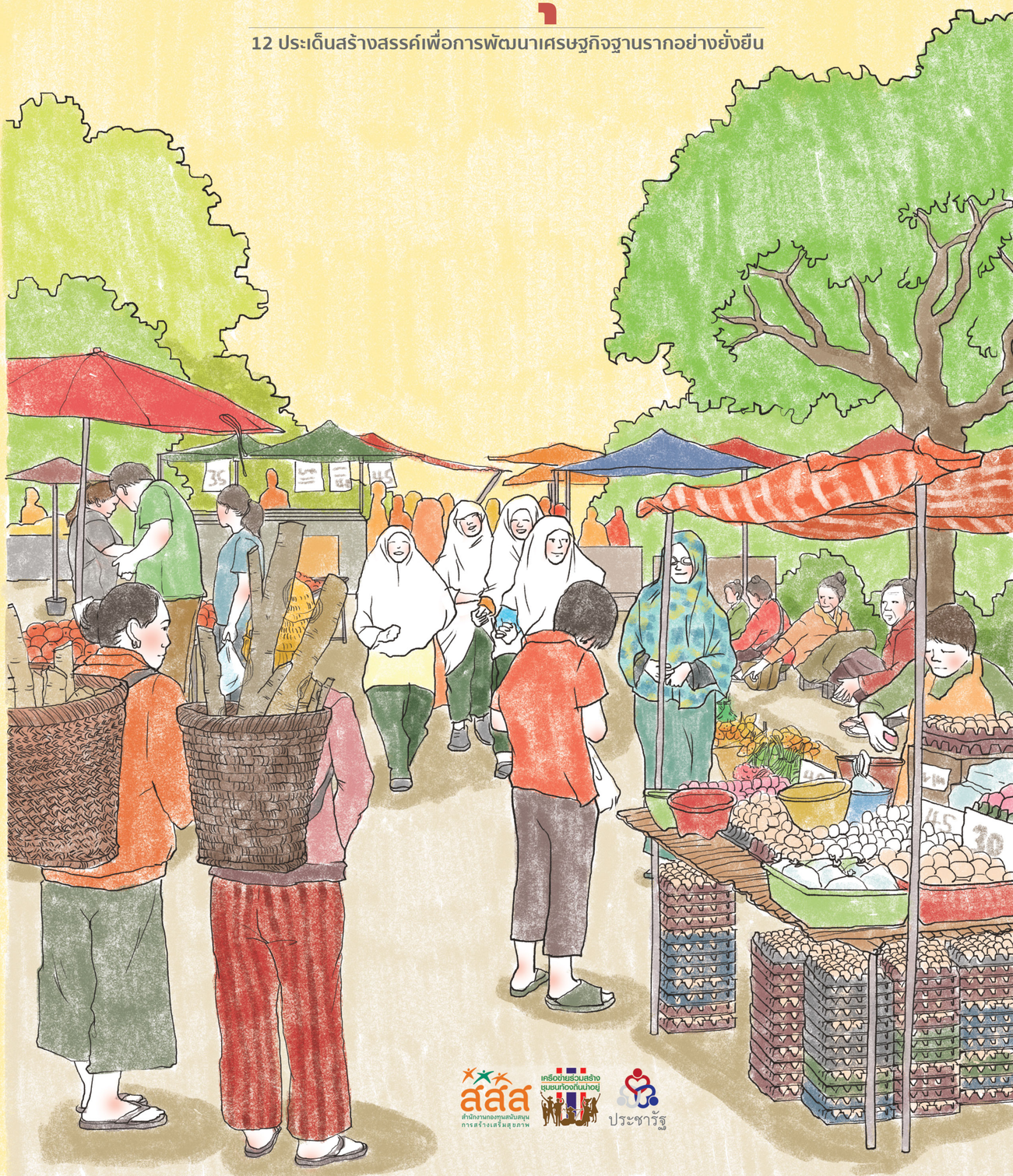

สสส
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่

ประชารัฐ

คำนำ

ภายหลังจากที่ **พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา** นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. เป็นประธานเปิดงาน และมอบแนวนโยบายการสานพลังประชารัฐ เพื่อเศรษฐกิจฐานราก ไป เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2558 ณ อิมแพ็ค เมืองทองธานี นับเป็นการประกาศยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ โดยใช้ชุมชนฐานราก หรือชุมชนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน ทางสำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3) ในฐานะองค์กรที่ทำงาน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศจึงได้ตอบรับ เพื่อจะเป็นแรงหนึ่งในการสนับสนุน และ ส่งเสริมกระบวนการสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง และยั่งยืนสืบไป

ทั้งนี้ สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชนได้มีแนวนโยบายสาธารณะ 7+1 เป็นตัวขับเคลื่อน การทำงานชุมชนท้องถิ่น อันประกอบด้วยนโยบายสาธารณะด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม นโยบายสาธารณะด้านการจัดสวัสดิการสังคมโดยชุมชน นโยบายสาธารณะด้านเกษตรกรรมยั่งยืน นโยบายสาธารณะด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นโยบายสาธารณะด้านการเรียนรู้ ของเด็กและเยาวชน นโยบายสาธารณะด้านการดูแลสุขภาพชุมชน นโยบายสาธารณะด้านการจัดการ ภัยพิบัติ และ +1 คือการลงทุนด้านสุขภาพโดยชุมชน ซึ่งทางสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน ตลอดจน เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ จึงได้ปรับกระบวนทัศน์ โดยนำรูปธรรมภายใต้นโยบายสาธารณะ เหล่านี้ มาต่อยอดเป็น 12 ประเด็นขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน อันได้แก่ 1) ผ้าพื้นเมือง 2) ข้าวและ โรงสีชุมชน 3) ผักสวนครัว 4) ท่องเที่ยวชุมชน 5) ส่งเสริมอาชีพ 6) ตลาดชุมชน 7) บริการสุขภาพชุมชน 8) จัดการน้ำ 9) ป่าชุมชน 10) จัดการขยะ 11) องค์กรการเงิน และ 12) ศูนย์เรียนรู้ โดยทั้งหมดนี้ ได้มีการเปิดตัวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้ขบวนเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ ไประดับหนึ่งแล้ว

สำหรับหนังสือ **'วิถีชุมชน สร้างเศรษฐกิจฐานราก : ตลาดชุมชน'** คือการรวบรวมรูปธรรมเรื่อง ตลาดชุมชนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่กว่า 2,400 แห่ง ซึ่งการหยิบยกเรื่องตลาดชุมชนมานี้ **ทัศนีย์ วีระกันต์** ผู้จัดการศูนย์สนับสนุนวิชาการเฉพาะประเด็นเรื่อง เกษตรกรรมและอาหารปลอดภัย กล่าวไว้ว่า

ตลาดชุมชนเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่ชุมชนต้องยึดเป็นฐานที่มั่นของการสร้างเศรษฐกิจฐานราก เริ่มจากสินค้าในตลาดต้องมาจากผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 พยายาม หมุนเวียนเม็ดเงินให้อยู่ภายในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับระบบเกษตรกรรมยั่งยืน สร้างคุณค่าและ มูลค่าของผักพื้นบ้าน ขนมพื้นเมือง และหัตถกรรม ซึ่งจากการที่มีผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเหล่านี้ นอกจากจะ สร้างเศรษฐกิจแล้ว ยังให้ประโยชน์ในอีกหลายมิติ ทั้งในด้านสุขภาพจากการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาและวิถีของบรรพชน โดยตลาดชุมชนนี้มิใช่ตลาดเอกชน หากเป็นตลาด มวลชน ที่พ่อค้าแม่ค้า ตลอดจนผู้บริโภคล้วนเป็นหุ้นส่วนกัน นำสินค้ามาขายกันอย่างเป็นธรรม สามารถ เป็นพื้นที่แห่งความรู้คิด รู้ประมาณ รู้จักความพอเพียง พอดี เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งพื้นที่ตลาดชุมชนยังเป็นการเปิดโอกาสให้คนยากไร้ ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน ได้ใช้เป็นช่องทางสร้างเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้ชีวิตได้

เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่

สารบัญ

รูปธรรมจาก **ภาคเหนือตอนบน** 3

รูปธรรมจาก **ภาคเหนือตอนล่าง** 9

รูปธรรมจาก **ภาคอีสาน** 13

รูปธรรมจาก **ภาคกลางตะวันออก** 23

รูปธรรมจาก **ภาคกลางตะวันตก** 25

รูปธรรมจาก **ภาคใต้ตอนบน** 27

รูปธรรมจาก **ภาคใต้ตอนล่าง** 30

วิถีชุมชน สร้างเศรษฐกิจฐานราก : ตลาดชุมชน

บรรณาธิการอำนวยการ

สมพร ใช้บางยาง | ดวงพร เฮงบุณยพันธ์ | ขนิษฐา นันทบุตร

บรรณาธิการ

ขยัน วิพรหมชัย | พีรพงษ์ บุญสวัสดิ์กุลชัย | ธัญญา แสงอุบล | พิทักษ์พงษ์ ป้อมปราณี | นิลภา จิระรัตนวรรณะ | ทัศนีย์ วีระกันต์ | กฤตพจน พงศ์ถิรประสิทธิ์ | สุทธิโชค จรรยาอังกูร | นิศาชล บุบผา | เบญจยามาศ พิลายนต์ | ขวัญสุดา บุญทศ | สมปรารถนา ดาผา | ศรินรัตน์ จันทพิมพ์ | อัมราภรณ์ ภู่ระย้า | อรุณณี ใจเที่ยง | กรัณย์พิชญ์ โคตรประทุม | วโรชา ศรีเจริญ | กมนทรรศน์ แม่นธนู

กองบรรณาธิการ

ศวภ.ล้านนา | ศวภ.เหนือตอนล่าง | ศวภ.อีสาน | ศวภ.กลางตะวันออก | ศวภ.กลางตะวันตก | ศวภ.ใต้บน | ศวภ.ใต้ล่าง

ศิลปกรรม พรทิวา ไวยครุฑธา

ภาพปก เบญจรัตน์ ชูนวน

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3)
อาคารเรียนรู้สุขภาวะ เลขที่ 99/8 ซอยงามดูพลี
แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120
โทรศัพท์ 02-343-1500

ดำเนินการผลิตโดย

หจก. จู๊ซ อัพ มีเดีย แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น
เลขที่ 7 ซอยรามคำแหง 44 แยก 2 ถนนรามคำแหง
แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

รูปธรรมจาก
ภาคเหนือตอนบน

ตลาดนัดสีเขียว

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

จากการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ตำบลดอนแก้ว พบว่า พื้นที่ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในตำบลคงเหลือเพียงร้อยละ 4 ของพื้นที่ทั้งหมด และคนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรลดลง ประกอบกับสภาพความเป็นอยู่เป็นลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท หมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย มีเพียง 3-4 หมู่บ้านเท่านั้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และผลผลิตส่วนใหญ่จำหน่ายในหมู่บ้านและพื้นที่ตำบลใกล้เคียง ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ต้องบริโภคอาหารหรือซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหารจากพื้นที่อื่น ทำให้ไม่แน่ใจในเรื่องคุณภาพและความปลอดภัย ประกอบกับแนวคิดความมั่นคงทางอาหาร โดยมี 4 หลักการ ได้แก่ หลักการพอเพียง เข้าถึง คุณภาพ เสถียรภาพ ในการเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย จึงได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้นหารือแนวทางการกระจายอาหาร เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงอาหารที่สะอาดปลอดภัยในพื้นที่ จึงได้จัดตลาดนัดสีเขียวที่โรงพยาบาลชุมชนตำบลดอนแก้ว ทุกวันพฤหัสบดีสัปดาห์ละ 1 วัน เพื่อจำหน่ายอาหารที่สะอาด ปลอดภัยให้ประชาชนผู้ป่วยและผู้สูงอายุได้เลือกซื้อ

ปัจจุบันโต้โผใหญ่ของการนำสินค้ามาจำหน่าย คือกลุ่มเกษตรกรหมู่ที่ 9 บ้านสบสา-หนองฟาน ซึ่งจะรวบรวมพืชผักสวนครัวในหมู่บ้านเพื่อจำหน่ายในตลาดนัด โดยมีกลุ่มรำวงย้อนยุค กลุ่มเพียงพอดีหมู่ที่ 10 และกลุ่มแพทย์แผนไทยเป็นแนวร่วม พร้อมกันนั้นยังมีการรับสมัครผู้ประกอบการเพื่อจำหน่ายอาหารเพื่อสุขภาพ และผลิตภัณฑ์สุขภาพ ที่ผลิตในพื้นที่ดอนแก้วรวมถึงการนำเข้าจากพื้นที่อื่นๆ แต่ผ่านการตรวจสารปนเปื้อนในอาหารและยาฆ่าแมลง นอกจากนี้ยังมีการสร้างจิตสำนึกในการลดการใช้ถุงพลาสติกในการซื้อของในตลาดสด และเลือกบริโภคอาหารที่ลดหวาน มัน เค็ม การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ดินปลูก ปุ๋ยหมัก เพื่อเพิ่มพื้นที่การผลิตในระดับครัวเรือนอีกด้วย

สวนหลังบ้าน กาดสีเขียว

เทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องใหม่ หากแต่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมอยู่แล้ว เพียงแต่วันนี้ ความเจริญด้านวัตถุก้าวล้ำนำหน้าไปมาก จนเราหลงลืมรากเหง้าของตัวเอง ในหลวงจึงทรงเตือนสติผู้คนให้หันกลับมามองความเป็นจริงของชีวิต เลือกกินเลือกใช้ในสิ่งที่ตัวเรามีอย่างพอดีและพอเพียง ซึ่งเมื่อก่อนทุกครอบครัวในตำบลอุโมงค์มีสวนครัวอยู่ในบ้าน ยามผักงามก็เอาไปแลกกันกิน เหลือจึงนำออกขายเป็นรายได้จุนเจือครอบครัวเล็กๆ น้อยๆ

ทางเทศบาลจึงตั้งคณะทำงาน จัดโครงการสวนหลังบ้านกาดสีเขียวในตำบล โดยเริ่มต้นค้นหาครัวเรือนต้นแบบเพื่อเข้าร่วมโครงการทั้งในส่วนของผู้ผลิต และผู้บริโภค โดยได้แรงบันดาลใจหลักมาจากในหลวง จึงตั้งใจเริ่มต้นที่ 88 ครัวเรือน ในปี 2557 และขยายไปอีกเท่าตัวในปีถัดไป ซึ่งปีแรกได้มีการค้นหาครัวเรือนเป้าหมายในส่วนของผู้ผลิต จากนั้นเทศบาลจะหาตลาด หาผู้บริโภคให้

การหาครัวเรือนปลูกผักไม่ใช่เรื่องยากในตำบลอุโมงค์ เพราะสวนหลังบ้านของคนที่นี่มีมานาน เป็นทุนทางวัฒนธรรม แต่ถ้าหาตลาดได้ จะเป็นทุนทางเศรษฐกิจด้วยอีกทาง นั่นจึงทำให้เทศบาลตำบลอุโมงค์ขับเคลื่อนเรื่องนี้ ด้วยการวางแผนเปิดตลาดสีเขียวให้กลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย

เริ่มจากจัดมุมเล็กๆ ให้กับครัวเรือนที่ร่วมโครงการในตลาดเทศบาล แล้วก็หาคนรวบรวมรับไปส่งประจำ กับรถฝากขายที่เข้าร่วมโครงการ

จันกะผัก

องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ประชากรในตำบลโป่งงามมีปัญหาเรื่องสุขภาพ เนื่องจากมีสารพิษตกค้างในร่างกายเป็นจำนวนมาก องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม จึงได้เข้าร่วมโครงการบ้านนี้มีรักปลูกผักกินเองกับศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2553 มีครัวเรือนสมัครเข้าเป็นสมาชิก 1,250 ครัวเรือน มีการแจกเมล็ดพันธุ์ต้นกล้าให้กับสมาชิก และมีการติดตามผล ช่วยให้คำปรึกษาเรื่องการปลูกผักแก่สมาชิกโครงการ

นอกจากนี้ ยังมีการประชาสัมพันธ์รับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง พร้อมกับอบรมให้ความรู้เรื่องการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP (การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี) เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในครัวเรือน แล้วก็ต่อเนื่องไปถึงการทำน้ำหมัก การทำปุ๋ย โดยในปี 2554 กรมวิชาการเกษตร ได้ออกใบรับรองแหล่งผลิตพืชให้ในพื้นที่ 7 หมู่บ้าน ซึ่งผลิตผักปลอดสารเคมีได้ 100 เปอร์เซ็นต์

ต่อมาได้มีการพัฒนาร้าน ‘จันกะผัก’ ขึ้นเพื่อจำหน่ายสินค้าของสมาชิก และยังเป็นสถานที่ศึกษาดูงานของบุคคลทั่วไปที่สนใจ ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก อีกทั้งยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพพระรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทรงงานในพื้นที่อีกด้วย

กาดสุขใจ๋ (ตลาดสดเทศบาล)

เทศบาลตำบลวังชิ้น อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่

ตลาดสดเทศบาลเกิดจากแนวคิดที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีแหล่งบริโภคอาหารที่ปลอดภัย สะอาด ถูกหลักอนามัย เนื่องจากสภาพเดิมของตลาดเมื่อปี 2547 นั้นไม่ถูกสุขลักษณะ สินค้าจัดวางไม่เป็นหมวดหมู่ ผู้ประกอบการขาดระเบียบวินัย ทำให้ตลาดสกปรก มีขยะและน้ำขังไปทั่วบริเวณ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ จึงมีการประชุมประชาคมของภาคประชาชน แกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนตลาดสดให้ได้มาตรฐาน สะอาด พร้อมทั้งจัดตั้งกลุ่มกาดสุขใจ๋ขึ้น หลังจากนั้นตลาดแห่งนี้ก็เริ่มเป็นระเบียบมากขึ้น

ในปี 2548-2549 กาดสุขใจ๋เข้ารับการประเมินตลาดดีมีมาตรฐานจากสาธารณสุขอำเภอวังชิ้น แต่ผลการประเมินยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เทศบาลตำบลวังชิ้นจึงให้กลุ่มกาดสุขใจ๋ไปศึกษาดูงานที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน ในเรื่องการบริหารจัดการตลาดสะอาด และศึกษาดูงานที่ตลาดสันป่าข่อย จังหวัดเชียงใหม่ ในเรื่องการจัดการขยะ จากนั้นเทศบาลตำบลวังชิ้นได้ปรับปรุงสถานที่จำหน่ายอาหารให้ถูกสุขลักษณะตามมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข พร้อมทั้งให้กลุ่มกาดสุขใจ๋ช่วยกันปรับปรุงเรื่องความสะอาดในตลาดสด และแผงขายให้ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐาน

พอปี 2550 ได้มีการตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการตลาดสดเทศบาลตำบลวังชิ้นอย่างเป็นรูปธรรม มีภารกิจบริหารจัดการตลาดและส่งตลาดเข้าประกวดได้รับรางวัลชนะเลิศตลาดดี มาตรฐานขนาดกลางจากกรมส่งเสริมสุขภาพ

ในปีถัดมามีการร่างกฎระเบียบและแนวทางการดำเนินงานของตลาดสดที่ชัดเจนขึ้น โดยเน้นเรื่องสุขลักษณะ 4 ด้าน คือ ด้านสุขลักษณะ ด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัยของอาหารและการคุ้มครองผู้บริโภค และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้เงินที่ได้รับรางวัลมาขับเคลื่อน ทั้งกลไกการทำงานยังส่งเสริมพฤติกรรมอันดีของผู้ประกอบการและสร้างทางเลือกสำหรับผู้บริโภค

สำหรับแผนการต่อไปของกลุ่มกาดสุขใจ๋ คือการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก โดยตกลงกันว่าจะจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม เช่น ช่วยเหลือสมาชิกที่ขาดรายได้ ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ และประสบปัญหาภัยธรรมชาติ

ตลาดชุมชนตำบลวังหงส์

เทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ชุมชนในเทศบาลตำบลวังหงส์ดำเนินชีวิตด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักความพอดี แบ่งปันและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันทั้ง 7 หมู่บ้าน ซึ่งหนึ่งในกระบวนการที่เห็นได้ชัดคือ ตลาดชุมชน เพราะว่าด้วยสถานการณ์ในพื้นที่ ทั้งผลผลิตทางการเกษตร งานฝีมือต่างๆ ไม่มีตลาดรองรับ หรือมีน้อยมาก ประกอบกับตัวตำบลวังหงส์ อยู่ห่างจากตัวเมืองแพร่ไม่มากนัก สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบาย ทำให้การบริโภคสินค้าต่างๆ ไปกระจุกตัวในตลาดในเมือง ตลาดในตำบลจึงมีปริมาณสินค้าขายน้อย พ่อค้า แม่ค้า สินค้าต่างๆ ก็มีจำนวนน้อยตามไปด้วย

การดำเนินการตลาดชุมชนจึงถือเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับพ่อค้าแม่ค้าในตำบลวังหงส์ โดยสร้างจุดเด่นให้กับตลาด คือเน้นสินค้าการเกษตร เช่น พืชผักต่างๆ ปลอดสารพิษที่ผลิตในชุมชน และสินค้าอื่นๆ ที่ได้มาตรฐาน โดยเน้นสินค้าพื้นเมืองที่ไม่สามารถหาซื้อได้ตามตลาดทั่วไปหรือในเมือง พ่อค้าแม่ขายเป็นคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงวัย ผู้ยากไร้ คนพิการ ถือเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวของพี่น้องในตำบลวังหงส์ และมีการรณรงค์ให้เป็นตลาดชุมชนสีเขียวปลอดถุงพลาสติก เพื่อลดปริมาณขยะในพื้นที่

นอกจากนี้ ผู้นำหมู่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล ผู้บริหารเทศบาล แกนนำโครงการขับเคลื่อนตำบลสุขภาวะ ยังได้เริ่มสร้างความเข้าใจและกระตุ้นให้ประชาชนในตำบลวังหงส์ ได้เห็นความสำคัญของตลาดชุมชนในพื้นที่ผ่านเวทีประชาคม มีการประชาสัมพันธ์เพื่อกระจายข่าวให้กับประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ เพื่อนำไปปฏิบัติต่อไป

ปัจจุบัน ตลาดนัดชุมชนจัดเดือนละ 1 ครั้ง ทุกสิ้นเดือน โดยไม่มีการเก็บเงินจากพ่อค้าแม่ค้าเลย ไม่เพียงแค่นั้น ผู้นำชุมชนยังได้ประสานให้มีพ่อค้ารายใหญ่หรือพ่อค้ารายย่อยที่สามารถมาซื้อของจากตลาดชุมชนเพื่อนำไปจำหน่ายต่อยังหมู่บ้านหรือตลาดอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงได้ด้วย ถือเป็นการกระตุ้นยอดขายให้กับพ่อค้าแม่ค้าในตลาดชุมชนตำบลวังหงส์วิธีหนึ่ง

ตลาดบ้านทาดอยแก้ว

เทศบาลตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ตลาดนัดบ้านทาดอยแก้วหรือที่คนรู้จักกันในชื่อ กาดบ้านทา ตั้งอยู่ที่หมู่ 12 บ้านทาดอยแก้ว ตำบลทาสบเส้า เป็นตลาดที่ขึ้นชื่อเรื่องผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชน เช่น หมูป่า ผักพื้นเมือง หรือผักจากป่าต่างๆ ที่หาซื้อได้ยาก เช่น เห็ดป่า หน่อไม้ รวมถึง พืชพันธุ์ทางการเกษตรที่ชาวบ้านปลูกเอง และนำมาขาย ตลาดเปิดขายทุกวัน และมีผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชนที่แตกต่างกันไปตามฤดูกาล โดยจุดเริ่มต้นของตลาดแห่งนี้เกิดจากการรวมกลุ่มของภาคประชาชนที่มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า ต่อมามีการจำหน่ายสินค้าจนเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มผู้จำหน่ายสินค้า โดยเน้นหลักการพึ่งพากันและสร้างข้อตกลงร่วมกันเพื่อดำเนินงานภายในตลาดชุมชน

สำหรับการทำงานนั้น มีคณะกรรมการตลาดซึ่งมาจากการคัดเลือกของพ่อค้าแม่ค้า และประชาชน ทำหน้าที่คอยดูแลและบริหารจัดการตลาด ทั้งการจัดการขยะ การจัดระเบียบแผงค้าขายของพ่อค้าแม่ค้า รวมไปถึงการพัฒนาตลาดให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์ใช้กับการจัดการ เพื่อให้ตลาดแห่งนี้มีความยั่งยืนและเป็นที่พึ่งของชุมชนได้ตลอดไป

ตลาดสดสีเขียว บ้านตั้งข้าว หมู่ที่ 2

เทศบาลตำบลเวียงเทิง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ตลาดสดสีเขียว บ้านตั้งข้าว หมู่ที่ 2 เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มผู้รักสุขภาพในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ปลูกผักปลอดสารพิษไว้รับประทานเอง และเมื่อเหลือจากการบริโภค จึงได้รวมผลผลิตมาจำหน่าย ณ ตลาดสดบ้านตั้งข้าว หมู่ที่ 2 และได้รับการตอบรับจากประชาชนที่มาซื้อของที่ตลาดเป็นอย่างมาก เทศบาลตำบลเวียงเทิงจึงได้ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อนำมาจำหน่ายยังตลาดสดแห่งนี้ และส่งเสริมให้ผู้ซื้อ ผู้ขาย ปฏิเสธการใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟม โดยนำถุงผ้าหรือตะกร้ามาใส่ของที่ซื้อ

วิธีการรณรงค์ คือการสะสมแต้ม หากปฏิเสธถุง และซื้อของจำนวน 10 บาทขึ้นไป รับ 1 แต้ม / 1 ร้าน / 1 วัน สะสมครบ 30 แต้ม แลกถุงผ้าได้ 1 ใบ 60 แต้ม แลกน้ำยาอเนกประสงค์ 3 ลิตร 100 แต้ม แลกผ้ากันเปื้อน 1 ชุด 200 แต้ม แลกร่ม 1 คัน

นอกจากนี้ ยังมีจุดทิ้งขยะให้เป็นระเบียบ มีลานจอดรถที่เห็นเส้นจราจรชัดเจน มีการอบรมให้ความรู้เรื่องสุขลักษณะตามหลักสุขาภิบาลอาหารให้พ่อค้าแม่ค้าอย่างสม่ำเสมอ เพราะฉะนั้นตลาดที่นี่ จึงเป็นระเบียบ สะอาด อากาศถ่ายเท ปลอดโปร่ง และไม่เป็นปัญหากับผู้สัญจรไปมา

ตลาดยุคใหม่ CSA

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ในปี 2553 เกิดการร่วมกลุ่มของลูกหลานเกษตรกรที่ผลิตพืชผักอินทรีย์ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ประกอบด้วย **อภิศักดิ์ กำเพ็ญ, ยุทธศักดิ์ ยืนน้อย, สาคร สุทธนิล, ศราวุธ วงค์กาวิน** และ**อาภากร เครื่องเงิน** ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้นำความรู้จากการเล่าเรียนด้านการบริหารจัดการการเงินและการบัญชี มาคำนวณจุดคุ้มทุนของการผลิต รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาเรื่องการผลิต การตลาด สินค้าเกษตรอินทรีย์ของรุ่นพ่อแม่ที่ทำมา

ที่สำคัญ อภิศักดิ์เคยไปทำงานที่สหรัฐอเมริกา ในวงการผลิตพืชผักและไม้ดอกจำหน่ายขายตรงถึงที่ หรือระบบ Community Supported Agriculture (CSA) รวมถึงความรู้จากเพื่อนคนรุ่นใหม่ในชุมชนที่เคยไปดูงานในที่ต่างๆ มาพูดคุยกัน โดยเน้นลดข้อจำกัดต่างๆ ของการทำตลาดเกษตรอินทรีย์แบบเดิม เช่น ของเหลือจากการจำหน่ายในตลาด ของเสียจากการขนส่งไปจำหน่าย และความเสี่ยงจากปัจจัยแวดล้อมต่างๆ จึงเกิดเป็นช่องทางการตลาดรูปแบบใหม่ ที่มีส่วนรับผิดชอบระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค จึงตกลงกันทดลองทำตลาดในรูปแบบ Community Supported Agriculture (CSA) ในนามของกลุ่มกัลยาณมิตร

ในครั้งแรก เริ่มมีการส่งผักอินทรีย์ให้กับกลุ่มลูกค้าที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียง คืออาจารย์โรงเรียนทาป่าสัก ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดว่าอยากให้ชุมชนใกล้เคียงได้รับสิ่งดีๆ แต่ปัญหาที่พบคือทางกลุ่มกัลยาณมิตรไม่ได้วางแผนการรับผักให้กับผู้บริโภค จึงทำให้ผู้บริโภคเกิดการเลือกผักเอง เกิดปัญหาจำนวนผักที่ลูกค้าเลือกและสั่งมีไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่ได้วางแผนส่วนลูกค้ากลุ่มที่ 2 ของกลุ่มกัลยาณมิตร คือบุคลากร ทั้งแพทย์และพยาบาลโรงพยาบาลแม่ทา ทางกลุ่มกัลยาณมิตรได้จัดตัวอย่างผักให้กลุ่มลูกค้าดู และโฆษณาประชาสัมพันธ์ภายในโรงพยาบาลให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ ได้รับความสนใจจากกลุ่มลูกค้า 4-5 คน มีการซื้อผักมูลค่ากล่องละ 50 บาท แต่ปัญหาที่พบคือทางโรงพยาบาลมีโครงการปลูกผักอยู่แล้ว ทำให้ลูกค้าเลือกรับผักเฉพาะบางอย่าง และในการจัดส่งซึ่งระยะทางประมาณ 22 กิโลเมตร จัดส่งโดยรถกระบะ ทำให้ค่าใช้จ่ายในการจัดส่งสูง ไม่คุ้มทุน

เพื่อแก้ปัญหาจึงออกแบบโดยการแบ่งผักออกเป็น 3 ชุด ผักแต่ละชุดจะไม่เหมือนกัน และจะมีการเวียนผักแต่ละชุดส่งลูกค้าเพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนของผักที่ลูกค้าได้รับ ทว่าหลังจากดำเนินการได้ 6 เดือนก็เกิดปัญหา ทางกลุ่มกัลยาณมิตรจึงพักการทำเกษตรอินทรีย์ในระบบ CSA แล้วนำผักที่ปลูกไปขายในตลาดเฉพาะในอำเภอเมืองเชียงใหม่

ในระยะเวลาที่ทางกลุ่มกัลยาณมิตรพักจากการทำระบบ CSA มีคณะศึกษาดูงานเข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ที่สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด มีการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกลุ่มกัลยาณมิตรกับคุณ Jeff Rutherford ซึ่งยินดีที่จะหาลูกค้าให้กับทางกลุ่มกัลยาณมิตร ลูกค้ากลุ่มนี้คือผู้ปกครองโรงเรียนนานาชาติเชียงใหม่ จำนวน 20 คน

กลุ่มเริ่มทำการส่งผักให้กับลูกค้าจำนวน 20 รายนี้ กระทั่งปัจจุบันผู้บริโภคยอมรับในมาตรฐานของกลุ่ม ด้วยระบบการจัดการฟาร์มก่อให้เกิดความเชื่อใจและไว้ใจ ซึ่งกลุ่มได้พยายามพัฒนาระบบให้ตอบสนองความต้องการของคนไทยมากขึ้น

ตำบลหนองหอยส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัยใส่ใจสุขภาพ

เทศบาลตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลหนองหอยได้จัดโครงการอบรมผู้นำนักเรียนจากโรงเรียนวัดเสาหิน ให้รู้จักการปลูกผักสวนครัว เพื่อบริโภคกันภายในโรงเรียน และจำหน่ายให้กับประชาชนภายในตำบลหนองหอย เพราะผักอินทรีย์เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริโภคได้รับประทานผักที่ปลอดภัย ปราศจากสารปนเปื้อน และมีคุณค่าตามหลักโภชนาการ โดยได้มีการดูแล ควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารทุกกระบวนการ

ต่อมาเพื่อขยายความต้องการบริโภคผักปลอดภัยของประชาชน อาสาสมัครสาธารณสุขจึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัยใส่ใจสุขภาพอีกโครงการ เพื่อให้มีระบบการดูแลควบคุมตรวจสอบคุณภาพความปลอดภัยของอาหาร และดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปสามารถรับทราบข้อมูล

นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ ถึงอันตรายและโรคที่เกิดจากการบริโภคอาหารที่มีสารปนเปื้อน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลหนองหอยได้ร่วมตรวจหาสารปนเปื้อนในอาหารเดือนละ 1 ครั้ง และจัดกิจกรรม 'กาดนัดพืชผัก อาหารปลอดภัย' ทุกวันอังคาร ระหว่างเดือน มิถุนายน-สิงหาคม 2558 อีกด้วย

ศูนย์รวมผลิตภัณฑ์เครือข่ายกลุ่มทอผ้าหัตถกรรมพื้นบ้าน

เทศบาลตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ชาวบ้านดอนหลวงเมื่อครั้งอดีตนิยมทอผ้าใช้ในครัวเรือน และไว้แลกเปลี่ยนกับสิ่งของอื่นที่ใช้ในการดำรงชีพ กระทั่งผ้าทอมือที่ใช้อยู่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่สามารถจำหน่ายได้หมด ในปี 2532 ชาวบ้านจึงคิดรวบรวมผ้าฝ้ายทอมือมาวางจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ และจัดตั้งกลุ่มทอผ้าและกลุ่มกิจกรรมเครือข่ายบ้านดอนหลวง โดยครั้งนั้นได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อสร้างศาลาประชาธิปไตยสำหรับวางจำหน่ายสินค้า

ต่อมาศาลาทรุดโทรม กลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนมิยาซาวา จำนวน 300,000 บาท บวกกับงบประมาณจากการทำบุญทอดผ้าป่าสามัคคีของชาวบ้าน จำนวน 120,000 บาท ก่อตั้งอาคารกลุ่มทอผ้าแห่งใหม่ได้สำเร็จ และเปลี่ยนชื่อกลุ่มทอผ้าเป็น 'ศูนย์ผลิตภัณฑ์เครือข่ายกลุ่มทอผ้าหัตถกรรมพื้นบ้าน'

ศูนย์ผลิตภัณฑ์ฯ ถือเป็นศูนย์กลางในการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายที่ชาวบ้านร่วมกันผลิตทุกชนิด มีการจัดงาน แต่งสีอวดลายผ้าฝ้ายดอนหลวง ในวันศุกร์แรกของเดือนเมษายนของทุกปี ตลอดจนมีการพัฒนาลายผ้าใหม่ๆ เพื่อรองรับความต้องการของตลาด และมีการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอจากหน่วยงานของรัฐ เช่น หอการค้าจังหวัดลำพูน อุตสาหกรรมจังหวัด พาณิชย์จังหวัด จนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย นับเป็นการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมืออีกด้วย

รูปธรรมจาก
ภาคเหนือตอนล่าง

ศูนย์สาธิตการตลาด กลุ่มอุตสาหกรรมบ้านดงประโดก

องค์การบริหารส่วนตำบลสมอแข อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

"ตัวอย่างที่ดี มีค่ายิ่งกว่าคำสอน" เป็นป้ายคำคมชวนคิดที่ห้อยแขวนอยู่ในศูนย์สาธิตการตลาดบ้านดงประโดก หรือเรียกให้ง่ายก็คือร้านค้าประจำชุมชน ที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของสมาชิก และป้ายคำคมดังกล่าวนั้น คือการตอกย้ำจุดยืนว่าร้านค้าชุมชนแห่งนี้ไม่ขายเหล้าเบียร์และบุหรี่

จิตตา พวงคิด พนักงานประจำศูนย์สาธิตการตลาดบ้านดงประโดก กำลังจดบันทึกรายการซื้อของสมาชิกรายหนึ่งลงในสมุดบันทึก ด้วยที่นี่เวลาที่สมาชิกมาซื้อสินค้า จะมีการบันทึกไว้ เพื่อเก็บเป็นสถิติรอรับการจ่ายปันผลตอนสิ้นปี

สมาชิกแต่ละคนรู้จักจิตตาเป็นอย่างดี แทบไม่ต้องบอกขานชื่อก็สามารถลงยอดได้ถูกคน จิตตาเล่าว่า จุดเริ่มต้นของศูนย์สาธิตการตลาดบ้านดงประโดกนี้ เกิดจาก**อาจารย์มานะ ภู่แส** อยากให้ชาวบ้านรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน จึงปรับเปลี่ยนศูนย์จำหน่ายน้ำดื่มของ อบต.สมอแข มาเป็นศูนย์สาธิตฯ แห่งนี้

เริ่มต้นมีการเปิดรับสมัครสมาชิก โดยเสียค่าธรรมเนียม 50 บาท จากนั้นสมาชิกสามารถซื้อหุ้นๆ ละ 10 บาท โดยสามารถซื้อเท่าไรก็ได้ การซื้อหุ้นนั้นจะมีผลกับเงินปันผลหุ้นในตอนสิ้นปี ไม่รวมกับปันผลยอดซื้อของสมาชิกคนนั้นๆ

ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านดงประโดกดำเนินงานโดยคณะกรรมการผู้ดำเนินงาน 10 คน มีคนขาย 2 คน จิตตาบอกว่า แต่ละปีทางศูนย์จะทำการรับสมัครพนักงานขาย อย่างปีปัจจุบันนี้มีด้วยกัน 2 คน ที่จะต้องมาประจำอยู่หน้าร้านตลอดทั้งปี

สินค้าในร้านจะมีเครื่องอุปโภคบริโภคพื้นฐานทุกอย่าง ตั้งแต่ขนม เครื่องดื่ม ไปจนถึงยารักษาโรค นอกจากนี้ยังเป็นที่วางสินค้าของสมาชิก มีทั้งงานฝีมืออย่างกระเป๋า ข้าวปลอดสาร กล้วยม้วน กล้วยตาก ไปจนถึงน้ำมันรถมอเตอร์ไซค์ ที่สำคัญนี่ยังเป็นร้านค้าต้นแบบ ปลอดเหล้า บุหรี่

"สองปีแรกที่ร้านค้ายังขายเหล้าและบุหรี่อยู่ ทั้งยังเปิดตั้งแต่ตี 5 ถึง 2 ทุ่ม โดยช่วงเช้ามืดมักจะลูกค้าเมา พูดไม่รู้เรื่อง ส่วนใหญ่ดูอันตราย และสะท้อนถึงความรับผิดชอบของคนขายด้วย คณะกรรมการรวมถึงสมาชิกจึงพูดคุยกัน และเห็นต้องกันว่า ไม่น่าสนับสนุนให้ขาย จึงเลิกขายนับแต่นั้นมา"

การขายแต่ละครั้ง จิตตาจะลงยอดไว้ในกรณีที่สมาชิกมาซื้อ เพื่อว่าตอนสิ้นปีจะมีการปันส่วนคืนให้กับสมาชิก โดยการปันผลจะมีอยู่สองส่วนด้วยกัน คือการปันผลหุ้น กับการปันผลยอดซื้อ โดยกำไรสุทธิของศูนย์ฯ ภายหลังจากหักค่าดำเนินงานของคณะกรรมการ และค่าจ้างคนเฝ้าร้านแล้ว จะนำมาปันผลคืนให้กับสมาชิก โดยจะคืนปันผลหุ้นให้ในอัตราร้อยละ 50 ส่วนปันผลยอดซื้อนั้นจะคิดเป็นร้อยละออกมา เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 5 ตามผลประกอบการแต่ละปี

ปัจจุบัน ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านดงประโดกมีสมาชิก 348 คน กำลังก้าวย่างเข้าสู่ปีที่ 10 แม้วันนี้จะมีคู่แข่งเกิดขึ้นมากมาย แต่ศูนย์สาธิตฯ แห่งนี้ก็ยังคงประคองตัวอยู่ได้ ด้วยเป็นร้านค้าชุมชนเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

ตลาดชุมชนตำบลแม่ระมาด

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ตลาดชุมชนตำบลแม่ระมาด เกิดขึ้นเมื่อปี 2553 โดย **สีมา ฟุ่มฟ่องฟู** ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ได้จัดทำการประชาคมหมู่บ้านเพื่อสอบถามความต้องการของหมู่บ้าน ในการจัดทำโครงการขอรับงบประมาณจากโครงการ SML ซึ่งเวลานั้นชาวบ้านเห็นว่าเกิดกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก แต่ยังขาดแหล่งจำหน่ายและแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน จึงมีมติให้ทำตลาดชุมชนขึ้นมา มีคนให้ความสนใจสมัครเป็นสมาชิก 45 คน ส่วนใหญ่มากจากหมู่ที่ 3 โดยสมาชิกลงหุ้นคนละ 100 บาท ส่วนงบประมาณได้รับจัดสรรมา 400,000 บาท และมีคณะกรรมการเปลี่ยนเวรกันมาขายของที่ร้านค้าชุมชนทุกวัน ทำหน้าที่จดบันทึกรายรับรายจ่ายทุกวัน มีการตรวจเช็คสินค้าทุกเดือน พร้อมกับมีประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อชี้แจงงบประมาณไตรมาสละหน

สำหรับจุดเด่นของตลาดชุมชนแห่งนี้ คือประชาชนมีโอกาสได้ซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค ในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด รวมทั้งยังมีการจำหน่ายสินค้า OTOP ของตำบล โดยสมาชิกของร้านค้าชุมชนได้รับปันผลกำไรจากการลงหุ้น และทำให้มีทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านสามารถดูแลตนเองได้

นอกจากนี้กลุ่มมีการพัฒนาสินค้าหลากหลายรูปแบบเพิ่มมากขึ้น เกิดการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม ผ่านการอบรมศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสานเครือข่ายการช่วยเหลือ ทำให้กลุ่มมีผลผลิตที่หลากหลายสามารถจำหน่ายได้มาก

ปัจจุบันผลกำไรที่ได้จากการขายสินค้านอกจากจะมีการจัดสรรให้สมาชิกแล้ว ยังกันไว้สำหรับเป็นสวัสดิการ และเพื่อกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่างๆ ที่สำคัญ การมีอยู่ของตลาดนี้ยังช่วยทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น มีเงินหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง สมาชิกในครอบครัวไม่เกิดการว่างงาน เกิดความสามัคคีในกลุ่ม มีการร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เกิดความเจริญและพัฒนาศักยภาพที่ดีต่อไป

ตลาดชุมชนตำบลสมอแข

องค์การบริหารส่วนตำบลสมอแข อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ทองม้วน พันธุรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสมอแข เล่าให้ฟังว่า ตลาดนัดชุมชนนี้เกิดจากแนวคิดของชมรมผู้สูงอายุว่าตำบลสมอแขควรมีตลาดนัด ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลสมอแขเห็นด้วย จึงได้ส่งเสริมให้ดำเนินการ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการตลาดขึ้น และกำหนดให้มีตลาดนัดทุกวันพฤหัสบดีและวันเสาร์

ตลาดนัดชุมชนนี้บริหารจัดการโดยผู้สูงอายุ ต่อมาปี 2553 ได้จัดตั้งกองทุนเกษตรกรรมยั่งยืนโดยประธานผู้สูงอายุ จึงได้มีการส่งมอบการบริหารจัดการตลาดนัดชุมชนให้องค์การบริหารส่วนตำบลสมอแข นายกฯ ทองม้วน จึงแบ่งตลาดนัดชุมชนออกเป็นโซนเพื่อความสะดวกในการเลือกซื้ออาหาร และกำหนดโซนพื้นที่สำหรับการจำหน่ายสินค้าการเกษตรสำหรับผู้ซื้อและผู้ขาย

นอกจากนี้ยังมีโซนตลาดสีเขียว ซึ่งประชาชนในตำบลที่ปลูกผักภายในรั้วบ้าน จะนำผักมาจำหน่ายด้วย

ความโดดเด่นของที่นี่คือระบบบริหารจัดการ ที่ไม่ต้องพึ่งพาเงินจากส่วนราชการ ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ โดยคณะกรรมการจะจัดเก็บรายได้จากกิจกรรมตลาด โดยแบ่งสันปันส่วนให้กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาพ่อค้าแม่ค้า ส่วนหนึ่งนำไปใช้ในการรณรงค์เศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ที่สำคัญ ตลาดแห่งนี้ยังได้มีการรณรงค์ให้จำหน่ายสินค้าปลอดสารพิษ รวมถึงลดการใช้ถุงพลาสติกด้วย

ตลาดชุมชนบ้านบูรพา

องค์การบริหารส่วนตำบลบึงแก อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

ตำบลบึงแก เป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอ และประชาชนไม่สะดวกในการเดินทางเพื่อซื้อสิ่งของที่จำเป็น ประกอบกับพื้นที่บ้านบูรพาหมู่ที่ 6 เป็นหมู่บ้านที่เป็นจุดศูนย์กลางของตำบล มีบริเวณพื้นที่กว้างขวาง มีการสัญจรไปมาสะดวก พื้นที่มีผลิตผลการเกษตรตามฤดูกาล เช่น เห็ด ผัก ผลไม้ กุ้ง หอย ปู ปลา และสินค้าอื่นๆ อีกมากมาย สามารถนำออกมาจำหน่ายทำให้เกิดรายได้ จึงเกิดแนวคิดที่จะจัดทำเป็นลานตลาดชุมชน

โดยมีการเลือกพื้นที่ซึ่งสมัยก่อนเป็นหนองน้ำสาธารณะ อย่างหนองส่างแซง เป็นที่ตั้งตลาด เนื่องจากเห็นว่าไม่มีการใช้ประโยชน์ โดยได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลบึงแก ที่ให้การสนับสนุนในการก่อสร้างอาคารและลานตลาด พร้อมกับกำหนดระเบียบข้อตกลง ข้อบังคับ มีผู้ดูแลตลาด มีการบริหารจัดการตลาดอย่างเป็นระบบ และมีเตาเผาขยะที่ถูกสุขลักษณะ พร้อมเปิดโอกาสให้ครัวเรือนต่างๆ นำสินค้ามาขายได้ ถือเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในครัวเรือน และสร้างรายได้แก่ชาวบ้านอย่างมาก ตลอดจนเป็นการเชื่อมโยงชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น

ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านคลองกล้วย หมู่ที่ 8

องค์การบริหารส่วนตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านคลองกล้วยเกิดจากการที่ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน ได้มีแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดในหมู่บ้านขึ้น เพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนให้ได้ซื้อสินค้าที่มีราคายุติธรรม จัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน และช่วยให้คนในชุมชนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพ พร้อมทั้งมีการจัดสวัสดิการต่างๆ ให้กับสมาชิกและคนในชุมชน โดยมีจุดเด่นอยู่ที่ความไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกันในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ทั้งผู้นำทางความคิด และผู้นำทางการกระทำ

ระยะต่อมาศูนย์สาธิตการตลาดได้ขยายผลต่อชุมชนด้วยการนำรายได้ที่เกิดขึ้นกลับมาพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่างๆ เช่น จัดซื้อที่ดินสร้างลานตากข้าว สนับสนุนเงินทุนในการทำกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองกล้วย โดยทั้งนี้ได้มุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และมีการบริหารจัดการเงินทุนที่มีความโปร่งใส สมาชิกและคนในชุมชนสามารถตรวจสอบได้

การจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดบ้านคลองกล้วย ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงบวกต่อชุมชน ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถซื้อสินค้าได้ในราคายุติธรรม ประหยัดกว่าซื้อจากท้องตลาด และยังเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน ช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้ ผลกำไรในการดำเนินการยังนำกลับมาพัฒนาพื้นที่ ก่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน และช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในหมู่บ้าน

ตลาดชุมชนซับสมบูรณ์

องค์การบริหารส่วนตำบลซับสมบูรณ์ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

การที่จะพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง การส่งเสริมด้านการตลาดเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะกระจายสินค้าเพื่อทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ตลาดชุมชนซับสมบูรณ์จัดตั้งขึ้นจากความต้องการกระจายสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของกลุ่มแหล่งเรียนรู้ ที่ประสบปัญหาไม่มีตลาดรองรับ โดยมี **สุทธิพงษ์ เอี่ยมอ่อง** เป็นแกนนำในการจัดตั้ง ซึ่งตลาดชุมชนซับสมบูรณ์ได้จัดตั้งเป็นตลาดสีเขียว ยึดหลักตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นพื้นที่ศูนย์กลางในการนำสินค้าของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในชุมชนมาจำหน่าย

ผลจากการที่มีตลาดชุมชน ทำให้กลุ่มต่างๆ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้าหรือบริการ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยข้อมูลจากการวิจัยชุมชนพบว่า กลุ่มหมอนสวยงามที่นำสินค้ามาจำหน่ายกับตลาด มีออเดอร์เพิ่มจนไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทันตามออเดอร์ จนต้องรับสมาชิกเพิ่ม ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้ การมีตลาดชุมชนยังช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงของกลุ่ม และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชักชวนกันไปร่วมงานแสดงสินค้า อันจะก่อให้เกิดการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ร้านค้าสวัสดิการชุมชนตำบลคอรุม (ศูนย์ OTOP)

องค์การบริหารส่วนตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

เนื่องจากที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคอรุมเป็นทางผ่านสำหรับผู้ที่จะเดินทางสู่จังหวัดพิษณุโลก เป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวเดินทางจากภาคเหนือสู่ภาคกลาง จึงทำให้เป็นสถานที่ที่มีทำเลเหมาะแก่การค้าขาย และด้วยผลิตภัณฑ์ในองค์กรสีเขียว ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของตำบลคอรุม ไม่มีสถานที่จัดแสดงหรือจำหน่าย จึงทำให้เกิดแนวคิดในการจัดตั้งร้านค้าสวัสดิการชุมชนตำบลคอรุมขึ้น ในบริเวณพื้นที่ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคอรุม โดยเป็นการร่วมมือ และระดมทุนขึ้นจากหลายฝ่ายในชุมชน ทั้งคณะผู้บริหารและพนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาตลอดจนประชาชนในชุมชน ภายใต้แนวคิด “ร่วมคิด ร่วมหุ้น ร่วมซื้อ และร่วมรับประโยชน์”

ร้านค้าสวัสดิการชุมชนตำบลคอรุม จัดจำหน่ายสินค้าจำเป็นทั่วไป รับแสดงสินค้า OTOP รวมไปถึงประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของพื้นที่และพื้นที่เครือข่าย ช่วยให้เกิดช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้า เนื่องจากที่ผ่านมาหลายกลุ่มในชุมชนประสบปัญหาในเรื่องของการทำผลิตภัณฑ์ชุมชนแล้วไม่มีสถานที่จัดจำหน่าย ซึ่งประชาชนในพื้นที่สามารถนำผลิตภัณฑ์ ไปฝากวางจำหน่ายที่ร้านค้าสวัสดิการชุมชนโดยไม่มีค่าใช้จ่ายในการฝากวางสินค้า นอกจากนี้ร้านค้าสวัสดิการยังมีการแบ่งปันผล และจัดสวัสดิการอื่นๆให้กับสมาชิกอีกด้วย

ร้านค้าสวัสดิการชุมชนตำบลคอรุม เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้ระบบการทำงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของตำบลคอรุมประสบความสำเร็จ เกิดกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย สามารถสร้างการเรียนรู้ได้ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งการเรียนรู้ระบบสหกรณ์ และการเรียนรู้รูปแบบวิธีการส่งเสริมการขาย อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองในเชิงเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป

ตลาดมอกล้วยไข่

องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

เป็นแหล่งกระจายผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สำคัญที่สุด ตั้งมานานกว่า 30 ปีแล้ว ที่มาของตลาดนี้สืบเนื่องจากตำบลอ่างทองตั้งอยู่ติดกับถนนพหลโยธิน ซึ่งเป็นเส้นทางสายหลักของการจราจร ประกอบกับภายในตำบลมีผลิตผลทางการเกษตรหลากหลายเป็นจำนวนมาก ผู้บริหารท้องถิ่น ท้องที่ แกนนำภาคประชาชน จึงมีความเห็นตรงกันว่าน่าจะเปิดตลาดจำหน่ายสินค้าเพื่อเป็นแหล่งจำหน่าย กระจายสินค้าให้คนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง จึงเกิดเป็นตลาดตั้งอยู่ 2 ริมฝั่งถนนทั้งขาขึ้นและขาล่องเป็นตลาดกลาง เพื่อจำหน่ายของฝากของที่ระลึกของจังหวัดกำแพงเพชร โดยจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร เช่น กล้วยไข่ กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม กล้วยหักมุก ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วย เช่น กล้วยกวน กล้วยม้วน กล้วยทอด กล้วยฉาบ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักรสาร เช่น สุ่มไก่ เปลหวาย เปลไม้ไผ่ ชุดรับแขกโต๊ะเก้าอี้หวาย ฯลฯ โดยตลาดเปิดขายตลอด 24 ชั่วโมง

ส่วนวิธีการจัดการตลาด กลุ่มผู้ผลิตสินค้าทั้ง 7 กลุ่ม และเครือข่ายอื่นๆ จะมาประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและข้อตกลงร่วมโดยมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อจัดการผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการ วางแผนจัดหาสินค้า ระดมความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อหามาตรการส่งเสริมการขาย และมีกระบวนการพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งรวมของฝากจากจังหวัดกำแพงเพชรอย่างแท้จริง

ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านวังศิลา หมู่ที่ 9

องค์การบริหารส่วนตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

เมื่อความยากไร้ได้กัดเซาะคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งหมู่บ้านประสบปัญหาเดียวกัน ด้วยที่นี่เป็นชุมชนเกษตรกรรม ทำนากันทุกบ้าน ลองนึกภาพหมู่บ้านในชนบทเมื่อ 20 กว่าปีก่อนดู โครงสร้างพื้นฐานแทบไม่ต้องพูดถึง ลำพังให้มีข้าวกิน มีเครื่องอุปโภคเพียงพอก็แทบต้องลุ้นกันปีต่อปี

สายลม ตลับทอง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวังศิลา ย้อนความให้ฟังว่า เมื่อปี 2535 บ้านวังศิลาลำบากมาก อยู่ห่างจากอำเภอ 2 กิโลเมตร ไม่มีร้านค้าแม้แต่ร้านเดียว ผู้ใหญ่บ้านในเวลานั้นจึงคิดวิธีแก้ปัญหาด้วยการทำร้านค้าของชุมชน ซึ่งก็คือศูนย์สาธิตการตลาดบ้านวังศิลา

เริ่มต้นมีการเก็บหุ้นคนละ 100 บาท รวมสมัครพรรคพวกได้ 65 คน รวมทุนตั้งต้น 6,500 บาท ใช้ในการซื้อของเข้าร้าน อาคารก็ช่วยๆ กันทำ ใช้กำไรที่ได้จากการขายขยับขยายเรื่อยมา พอดำเนินการมาได้ระยะหนึ่ง ก็เปิดให้มีการเพิ่มหุ้นได้ แต่ไม่เกิน 5 หุ้นต่อคน

ในส่วนของการปันผล แต่ละปีจะมีการนำกำไรที่ได้หลังจากหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดมาปันผลคืนให้กับสมาชิก โดยมีการปันผลอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน ส่วนแรกคือการปันผลหุ้น ซึ่งจะคืนให้ร้อยละ 50 หมายความว่า ถ้าสมาชิกถือหุ้น 100 บาท จะได้เงินคืน 50 บาท ส่วนที่สองคือการปันผลยอดซื้อ โดยคณะกรรมการจะมีการคำนวณผลกำไร และจ่ายให้ตามความเหมาะสม โดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ราว 6 เปอร์เซ็นต์

หลังดำเนินการมาได้ 10 ปี กลุ่มเริ่มบริหารจัดการโดยใช้รูปแบบของคณะกรรมการ มีการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมเข้ามาบริหารงาน คัดเลือกคนขาย

เมื่อเริ่มมีเงินหมุนเวียนในคงคลังมากขึ้น กลุ่มก็เริ่มมีการจัดสวัสดิการคืนให้กับชุมชน อาทิ การมอบของให้กับผู้สูงอายุในวันผู้สูงอายุ มีการมอบทุนการศึกษาให้เด็กที่ขาดแคลนในหมู่บ้าน ส่งเสริมกิจกรรมด้านกีฬา มีการจัดงบพัฒนาหมู่บ้านปีละ 30,000 บาท งานบุญต่างๆ ปีละ 20,000 บาท งบบั้งไฟปีละ 60,000 บาท โดยเป็นที่รู้กันในตำบลศรีณรงค์ว่า งานบั้งไฟของบ้านหมู่ที่ 7, 9 และ 12 นั้น มีความยิ่งใหญ่มาก

นอกจากนี้ ทางศูนย์สาธิตการตลาดบ้านวังศิลา ยังเปิดให้ชาวบ้านได้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน ร้อยละ 15 ต่อปี เพื่อให้ครัวเรือนนำไปหมุนเวียน หรือส่งเสริมให้เกิดกลุ่มอาชีพขึ้น อย่างกลุ่มออมทรัพย์เย็บผ้าบ้านวังศิลา กลุ่มจักสานกระติ๊บข้าว กลุ่มทำขนม กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ก็ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากเงินกู้ยืมที่ได้มาจากศูนย์สาธิตการตลาดแห่งนี้ แล้วสินค้าที่เกิดจากกลุ่มต่างๆ ก็ล้วนกลับมาตั้งวางอยู่ที่ศูนย์สาธิตการตลาด ทั้งขนม ข้าวอินทรีย์ กระติ๊บข้าว ที่สำคัญที่ร้านค้าแห่งนี้ยังส่งเสริมให้ชุมชนเลิกการใช้สารเคมีในการเกษตร ด้วยการไม่ขายยาฉีดหญ้า สารเคมีไล่แมลง และปุ๋ยเคมี

ปัจจุบันศูนย์สาธิตการตลาดบ้านวังศิลา มีหุ้นรวมมูลค่า 56,400 บาท มีกำไรสะสมประมาณ 650,000 นับเป็นความสำเร็จที่ชาวบ้านวังศิลาต่างภาคภูมิใจ

กลุ่มสาธิตการตลาดบ้านยางน้อย หมู่ที่ 13

องค์การบริหารส่วนตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ในยามที่ประสบปัญหาภัยแล้ง หรือช่วงฤดูร้อนของทุกปี แต่ละบ้านล้วนประสบปัญหาไม่มีเงินไปจับจ่ายซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค หลายคนต้องพึ่งการกู้ยืมนอกระบบเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า จึงเป็นที่มาของร้านค้าชุมชน ซึ่งรวมกลุ่มก่อตั้งขึ้นในปี 2544

เวลานั้นมีการประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อถามความคิดของประชาชน ซึ่งบทสรุปล้วนแล้วแต่เห็นชอบให้มีการตั้งกลุ่มสาธิตการตลาดบ้านยางน้อยขึ้น มีหน้าที่เป็นร้านค้าหมู่บ้านให้กับสมาชิกได้ซื้อสินค้าผ่านการ 'เชื่อ' หรือ 'เซ็น' เอาไว้ก่อน เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวขายข้าวได้ จึงค่อยนำเงินมาคืน

วิธีการเข้าเป็นสมาชิกนั้น ต้องทำการซื้อหุ้น ในราคาหุ้นละ 100 บาท สามารถซื้อกันได้ไม่เกิน 5 หุ้น โดยสาเหตุที่มีการจำกัดการซื้อหุ้นนั้น ก็เพื่อกันไม่ให้คนที่มีฐานะใช้เป็นช่องทางในการลงทุน ด้วยกลุ่มนี้ตั้งขึ้นเพื่อการช่วยเหลือบรรเทาความลำบากเท่านั้น

สมาชิกแต่ละคนจะมีสมุดบันทึกประจำตัวเก็บไว้ที่ร้าน เวลามาซื้อของ คนเฝ้าร้านจะทำการลงบันทึกยอดเอาไว้ให้ ซึ่งสมาชิกแต่ละรายจะได้รับปันผลเมื่อครบรอบปี และเพื่อความคล่องตัวของเงินคงคลัง ทางร้านค้าจะเก็บเงินจากยอดขายในแต่ละวัน ๆ ละ 200 บาท เข้าไว้ในบัญชี

สำหรับการปันผล ในแต่ละปีจะมีการนำกำไรที่ได้หลังจากหักค่าจ้างคนเฝ้าร้าน และค่าน้ำชากาแฟของคณะกรรมนิดหน่อย มาปันผลคืนให้กับสมาชิก ซึ่งมีอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน ส่วนแรกคือการปันผลหุ้น ที่คืนให้ร้อยละ 50 หมายความว่า ถ้าสมาชิกถือหุ้น 100 บาท จะได้เงินปันผล 50 บาท ส่วนที่สองคือการปันผลยอดซื้อ โดยคณะกรรมการจะมีการคำนวณผลกำไร และจ่ายให้ตามความเหมาะสม โดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ราว 6-7 เปอร์เซ็นต์

ผลกำไรส่วนหนึ่ง กลุ่มยังจัดสรรคืนให้กับหมู่บ้าน ในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ส่วนรวม งานบุญ งานกุศล งานประเพณี หรือชาวบ้านที่เดือดร้อนก็จะมีการทำประชาคมกลุ่มเพื่อพิจารณาความช่วยเหลือเป็นกรณีไป

ปัจจุบันกลุ่มสาธิตการตลาดบ้านยางน้อยมีสมาชิก 57 ครัวเรือน แต่ละครัวเรือนได้รับประโยชน์จากร้านค้าแห่งนี้ถ้วนหน้า ซื้อของในร้านที่ตัวเองเป็นเจ้าของ จะเรียกแบบนั้นก็ได้ แล้วรู้ไหมว่าปันผลแต่ละปี ส่วนหนึ่งได้รับการร้องขอให้เก็บออม หรือที่จริงควรเรียกว่าบังคับโดยความสมัครสมานจะดีกว่า

ร้านสาธิตการตลาดบ้านป่าโมงใหญ่

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าโมง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

เมื่อมีสินค้า ก็ต้องมีช่องทางขายสินค้า ความที่สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ทอเสื่อกกและเส้นพลาสติกมีผู้สูงอายุเป็นหลัก การไปขายตามที่ต่าง ๆ จึงไม่ใช่เรื่องง่ายนัก ทาง อบต.ป่าโมง จึงสนับสนุนงบประมาณ เพื่อนำมาตั้งร้านค้าของตำบลขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นที่ฝากขายสินค้าแล้ว ยังมีสินค้าอุปโภคบริโภคจำหน่ายในราคาเป็นกันเอง ที่สำคัญยังมีเงินปันผลตอบแทนให้ทุกปีด้วย

หนูจันทร์ อุ่นชิม ประธานกลุ่มร้านสาธิตการตลาดบ้านป่าโมงใหญ่ หมู่ที่ 2 ย้อนความให้ฟังว่า อบต.ป่าโมง ให้เงินสนับสนุนในการตั้งร้านสาธิตแห่งนี้ขึ้นเป็นจำนวน 100,000 บาท รวมถึงมีการรวมหุ้นจากชาวบ้านในราคาหุ้นละ 100 บาท โดยร้านนี้จัดเป็นโมเดลต้นแบบของตำบล

"เริ่มแรกเป็นร้านของตำบล แต่เวลาผ่านไป หลายหมู่บ้านก็แยกตัวไปตั้งของตัวเอง อย่างหมู่ที่ 5-9 เขาอยู่ไกล ก็ขอแยกตัวออก หมู่ที่ 3 ก็มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดอีกร้านหนึ่ง ที่เหลืออยู่ตรงนี้ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกจากหมู่ที่ 2 เป็นหลัก" หนูจันทร์เล่า

ปัจจุบันร้านสาธิตการตลาดบ้านป่าโมงใหญ่มีสมาชิกทั้งหมด 93 คน มีเวรผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาดูแลร้านค้า 13 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มผลิตภัณฑ์ทอเสื่อกกและเส้นพลาสติก เมื่อมาเฝ้าร้าน ก็จะทอเสื่อไป โดยจะมีการจัดเวรผลัดละ 2 คนมาช่วยกันดูแล

สาธิตการตลาดบ้านป่าโมงใหญ่จะมีการปันผลคืนให้กับสมาชิก แบ่งเป็นการปันผลยอดซื้อ ซึ่งจะคืนให้สมาชิกร้อยละ 2 ของยอดซื้อสินค้า แล้วยังมีการปันผลหุ้น ซึ่งจะเฉลี่ยคืนหุ้นร้อยละ 50 ในทุกปี

"ปีกลายร้านสาธิตการตลาดบ้านป่าโมงใหญ่มียอดขายทั้งหมด 1,350,350 บาท มีผลกำไร 300,000 บาท แต่ปีนี้คงไม่ได้เท่าแต่ก่อนแล้ว เพราะมีห้างโลตัสเข้ามา แต่อาศัยว่าร้านสาธิตฯ นี้อาศัยกลุ่มสมาชิก รวมถึงเป็นช่องทางในการจำหน่ายสินค้าของคนทั้งตำบล ไม่มีค่าใช้จ่ายหรือค่าฝากวาง ยกเว้นแต่ของบางชิ้นที่ร้านค้าซื้อขึ้นมาไว้เลย" หนูจันทร์เล่า

กำไรในการจำหน่ายสินค้าส่วนหนึ่งถูกกันมาไว้เป็นทุนในการบริหารจัดการกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน เช่น สนับสนุนทุนการศึกษา พัฒนาหมู่บ้าน งานประเพณีในวันสำคัญ รวมถึงงานบุญต่าง ๆ เรียกว่า เงินทุกบาททุกสตางค์หมุนเวียนอยู่ในชุมชนทั้งสิ้น

กลุ่มทอผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า หมู่ที่ 1

เทศบาลตำบลบุ่งเลิศ อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

ความงดงามของงานหัตถศิลป์ของชาวภูไทเป็นเรื่องราวที่เลื่องลือมานาน โดดเด่นด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ที่เป็นอันตรายต่อการดำรงอยู่ของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จึงต้องเริ่มมีการอนุรักษ์ ก่อนที่จะสูญหายไปกับความชราภาพของผู้ทรงภูมิ

ด้วยเหตุนี้ในปี 2522 สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดร้อยเอ็ด จึงคัดเลือกคนในพื้นที่ตำบลบุ่งเลิศไปฝึกอบรมการย้อมสีผ้าที่กรุงเทพมหานคร หลังเรียนเสร็จ **บรรยงค์ โสภาคะยัง** ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมาจำนวน 12 คน พร้อมได้การสนับสนุนจากพัฒนาชุมชนอำเภอที่มอบกี่กระตุกให้ 3 หลัง พร้อมกับวิทยากรที่มาสอนการใช้กี่กระตุกให้ ทั้งยังลงขันกันคนละ 100 บาท ซื้อด้ายมาช่วยกันทำ ทำเสร็จขายได้เอาเงินเข้าเป็นกองกลาง มาภายหลังกำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นเป็นโครงการที่น่าต่อยอด จึงหาเงินมาช่วยกลุ่ม นำเงินมาช่วยบริจาคเข้ากองกลางเพิ่มเติม

ระบบเป็นเช่นนี้จนปี 2537 คณะรัฐมนตรีมีมติให้กระทรวงอุตสาหกรรมจัดหาหมู่บ้านอุตสาหกรรมในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งกลุ่มทอผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า หมู่ที่ 1ได้รับการคัดเลือก และผ่านการฝึกอบรมทักษะเพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นไปที่ระบบการจัดการเพื่อธุรกิจอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นการขาย การทำตลาด การแปรรูป โดยส่วนกลางเป็นผู้ส่งวิทยากรเข้ามาให้การอบรม

การเปลี่ยนผ่านนี้ทำให้กลุ่มเริ่มมีความเป็นองค์กรธุรกิจมากขึ้น ใครพอที่จะมีทุนก็ทำ ส่วนคนที่ไม่มีทุนก็รับจ้างเอาค่าแรง โดยทางกลุ่มจะมีการจัดจำหน่ายสินค้าตามที่ต่างๆ และหักเจ้าของผ้าผืนละ 1 บาท เมื่อขายผ้าได้

ต่อมาในปี 2542 ทางกลุ่มได้ไปออกนิทรรศการของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม พร้อมได้คัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมดีเด่นระดับประเทศ ได้รางวัล 10,000 บาท ตั้งแต่นั้นมาทางกลุ่มเบนเข็มมาเน้นการผลิตและจัดจำหน่ายเต็มที่

"ป้าเริ่มปรับพื้นที่บ้านเป็นร้านขาย ถือเป็นร้านศูนย์กลางของหมู่บ้าน บทบาทของสมาชิกนั้นถือว่าคอยผลิตของส่งให้ร้านเรา เงินลงทุนทำร้านนี้ไม่ได้เอาเงินกองกลาง แต่เป็นเงินส่วนตัว เหมือนป้าก้าวขึ้นมาเป็นผู้แทนการค้าของกลุ่ม คอยดูตลาด รับซื้อของจากสมาชิกมาขาย จ่ายเงินทันที ไม่ต้องรอให้ขายสินค้าได้ก่อน ซึ่งเงินทุนนี้ ป้ากู้มาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ นำมาหมุนเวียนทำธุรกิจ ขณะที่ก็ยังทอผ้ากันในครอบครัวด้วย ส่วนเงินกองกลางยังเหมือนเดิม เก็บไว้ ไม่มีใครมายุ่งเกี่ยว เว้นแต่เป็นกิจกรรมของกลุ่มจริงๆ" บรรยงค์เล่า

ขณะที่ **กรุณา โสภาคะยัง** เสริมว่า พอเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมดีเด่นระดับประเทศ ก็มีเครือข่ายการตลาด แลกเปลี่ยนสินค้ากัน มีการค้าเกิดขึ้นระหว่างเครือข่าย สมมติว่าตีนซิ่น (ชายผ้าถุง) ที่เรณูนครเก่ง ก็รับตีนซิ่นจากที่นั่นมา เช่นเดียวกับเครือข่ายที่ก็ซื้อสินค้าของบุ่งเลิศ โดยใครจะได้ดุลการค้าก็ขึ้นอยู่กับฝีมือในการต่อรอง

"เวลาใครมาที่บุ่งเลิศ เขาก็จะพามาที่นี่ก่อน เหมือนเป็นสัญลักษณ์ของที่นี่ก็ว่าได้ เพราะที่นี่เรารวมสินค้าที่เป็นของฝากของตำบลไว้ ที่สำคัญเรายังได้รับเลือกเป็นศูนย์แสดงสินค้า และสินค้าก็ได้รับการคัดสรรเป็น OTOP ระดับ 3 ดาว ตั้งแต่ปี 2547 ถือเป็นแหล่งที่ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ เพราะเราเป็นวิทยากรสอนด้วย รับซื้อผลิตภัณฑ์ด้วย แต่ภายใต้ข้อแม้ว่าสินค้านั้นจะต้องได้มาตรฐาน" บรรยงค์อธิบาย

ด้วยเหตุนี้ จึงอาจจะกล่าวได้ว่า ร้านค้าตรงข้ามวัดโพธิ์ศรีชัยแห่งนี้ เป็นศูนย์กลางที่สำคัญของการเผยแพร่ความเป็นบุ่งเลิศให้ขจรขจายไปสู่สาธารณชน และยังเป็นประจักษ์พยานสำคัญว่า ฝีมือและทักษะการผลิตงานของคนพื้นที่นี่ไม่ธรรมดา เช่นเดียวกับการทำการตลาดที่ไม่เป็นรองใคร

"เราตั้งร้านในหมู่บ้านในตำบลเล็กๆ แต่เรามีลูกค้าเข้ามาถึงที่ตลอด" บรรยงค์ทิ้งท้ายด้วยรอยยิ้ม...

ร้านค้าชุมชนบ้านเลิศสมบูรณ์ หมู่ที่ 9

เทศบาลตำบลบุ่งเลิศ อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ เลยสำหรับชุมชนชนบทกับการหาซื้อของอุปโภคบริโภค ที่บุ่งเลิศเองไม่มีร้านค้าทันสมัย เอาเข้าจริงในอำเภอเมยวดีก็เพิ่งจะมีร้านสะดวกซื้อชื่อดังเพียงแห่งเดียวเท่านั้น และตำบลบุ่งเลิศก็อยู่ห่างจากตัวเมืองเมยวดีเป็นระยะทางกว่าเจ็ดกิโลเมตร ชวนให้สงสัยว่าคนสมัยก่อนสักสิบยี่สิบปีย้อนหลังไปนั้นเขาซื้อหาข้าวของเครื่องใช้อย่างไรกัน

ย้อนกลับไปหลายปีก่อน ทางเทศบาลตำบลบุ่งเลิศได้พาไปดูงานร้านสวัสดิการชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จ เป็นการจุดประกายให้ **วงสวรรค์ ใจคง** ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 บ้านเลิศสมบูรณ์ เกิดความคิดว่าควรมีร้านแบบนี้ในชุมชนบ้าง

กระทั่งในปี 2553 ชุมชนหมู่ที่ 9 ได้รับจัดสรรงบประมาณจากโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จำนวน 200,000 บาท จึงทำการประชาคม และได้ข้อสรุปให้จัดตั้งร้านค้าสวัสดิการชุมชนขึ้น โดยอาศัยพื้นที่ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ใช้งบประมาณ 100,000 บาท สำหรับทำร้านและโรงพักสินค้า อีกครึ่งหนึ่งนำไปซื้อสินค้า

นอกเหนือจากงบประมาณแล้ว ยังเปิดให้มีการระดมทุนกันในหมู่ที่ 9 ในอัตราหุ้นละ 100 บาท ได้สมาชิกมาทั้งสิ้น 105 หลังคาเรือน มาภายหลังก็เปิดรับคนในหมู่บ้านอื่นด้วย โดยเฉพาะในเขตบ้านบุ่งเลิศ หมู่ที่ 1, 2 และ 7 นอกจากนี้ยังมีหมู่ที่ 8 ซึ่งทำงานอยู่แถวนี้ ทำให้ปัจจุบันร้านมียอดสมาชิกอยู่ที่ 114 หลังคาเรือน

อย่างไรก็ดี เมื่อทำร้านไประยะหนึ่ง ก็เริ่มมีเสียงติติงว่าศาลาประชาคมไม่เหมาะสำหรับทำร้านค้า จึงมีการย้ายร้านใหม่มาอยู่ที่บ้านของ **กมลาไสย์ พลซื่อ** พร้อมกับรับหน้าที่คนขาย ส่วนโรงเก็บสินค้าก็เปลี่ยนเป็นที่เก็บของของหมู่บ้านไป

"หน้าที่ของคนขาย อย่างแรกเลยคือ การลงบันทึกการซื้อขายทุกครั้งว่า สมาชิกแต่ละคนซื้อสินค้าไปเท่าไร เพื่อเวลาปันผลยอดซื้อจะได้จัดสรรได้ถูกต้อง นอกจากนี้ผู้ขายยังเป็นคนเลือกสินค้าว่า อะไรควรนำมาจำหน่าย และควรสั่งซื้อมามากน้อยแค่ไหน เนื่องจากเป็นคนเดียวที่รู้ว่าสินค้าชิ้นไหนขายดี หรือขายไม่ดี เพราะถ้าให้กรรมการเลือก สินค้าจะค้างสต็อกเยอะ" ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 กล่าว

โดยสินค้าที่นำเข้ามานั้นจะมีตัวแทนผู้ผลิตเข้ามาสอบถามยอดอยู่เป็นระยะ เพื่อนำมาจัดส่งให้ ทว่าก็มีสินค้าบางประเภทต้องไปซื้อมาจำหน่ายด้วยตัวเอง

ขณะเดียวกันเพื่อความโปร่งใส กรรมการร้านจะเข้ามาเช็คบิลส่งของต่อเนื่อง ดูว่ามียอดเท่าไร สินค้าคงเหลือเป็นเช่นใด

"ในส่วนของการปันผล จะมีการปันผลจากกำไรสุทธิทุก 6 เดือน โดยแบ่งกำไรออกเป็น 5 ส่วน คือให้คนขายร้อยละ 30 ปันผลยอดซื้อร้อยละ 30 แบ่งให้กรรมการร้านร้อยละ 20 คืนค่าหุ้นร้อยละ 10 และบริจาคให้กิจกรรมสาธารณประโยชน์ภายในหมู่บ้าน อาทิ ขุดลอกคูคลอง ตัดหญ้า อีกร้อยละ 10 ขณะที่ในส่วนของเงินเพิ่มทุนจะได้มาจากผู้ซื้อขาจรที่ไม่ได้ซื้อหุ้น

ปัจจุบันในพื้นที่หมู่ที่ 9 มีร้านค้าลักษณะเดียวกันนี้รวมทั้งสิ้น 3 ร้าน อีก 2 ร้านเป็นกิจการส่วนตัว มุ่งไปที่ลูกค้าขาจรเป็นหลัก ส่วนสมาชิกจะมีความภักดีมาอุดหนุนที่ร้านค้าชุมชน เพราะมีปันผลยอดซื้อ ด้วยเป็นกิจการของคนทั้งชุมชน มิใช่ของผู้ใดผู้หนึ่ง

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนบ้านป่าโมงน้อย หมู่ที่ 3

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าโมง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

ภายในบ้านของ **สุนีย์ บุเงิน** เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนบ้านป่าโมงน้อย มองผิวเผินอาจดูเป็นเพียงร้านค้าชุมชน หากแต่สถานที่แห่งนี้เป็นแหล่งรวมตัวของกลุ่มแม่บ้านหมู่ที่ 3 ซึ่งรวมตัวกันทอเสื่อ และตัดเย็บผ้า จากวันแรกจนวันนี้ นับเป็นเวลามากกว่าทศวรรษ ผ่านอุปสรรคหลากหลาย แต่กลุ่มแม่บ้านหมู่ที่ 3 ยังรวมตัวแข็งขัน ผ่านระบบกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง

สุนีย์ ซึ่งเป็นประธานกลุ่ม เล่าให้ฟังว่า ในราวปี 2544 แม่บ้านหมู่ที่ 3 ได้รวมตัวกันตั้งกลุ่มทอผ้าและตัดเย็บ ด้วยในเวลานั้น อบต. ป่าโมง มีงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน โดยมอบให้หมู่บ้านละ 100,000 บาท หมู่ที่ 3 มีด้วยกัน 3 กลุ่ม จึงเฉลี่ยเงินไปเท่าๆ กัน

"เริ่มต้นกลุ่มของแม่มีสมาชิก 20 คน ได้เงินมา 34,000 บาท ตรงนี้แม่หักเข้ากลุ่มคนละ 500 เพื่อเก็บไว้ช่วยเหลือกัน ที่เหลือนำไปซื้อของที่ใช้ในการทอผ้า ที่นี่เราทำตั้งแต่ทอผ้าไหม ผ้ากาบบัว มีหน่วยงานในละแวกพื้นที่มาสั่งจ้าง แม่ก็จะแบ่งงานกันไป รายได้ที่ได้มา ก็จะนำมาหารเท่าๆ กัน" สุนีย์เล่า

แต่ด้วยความที่กลุ่มไม่ได้มีลูกค้าตลอด แล้วผ้าทอก็ขายไม่คล่องตัวเท่าไรนัก สมาชิกส่วนหนึ่งที่มีความถนัดด้านการทอเสื่อก็ทอเสื่อจำหน่าย อาศัยฝากร้านสาธิตการตลาดบ้านป่าโมงใหญ่ หมู่ที่ 2 เป็นช่องทางจำหน่าย ประกอบกับในช่วงเวลานั้น ลูกค้าจากตำบลนาเจริญมาจ้างให้กลุ่มฯ ทอผ้าและตัดเย็บทำปลอกหมอน ผ้าปู เสื้อกันฝน โดยใช้เศษผ้าหรือผ้าโหล แต่ก็เป็นเพียงการจ้างงานในช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้น ด้วยตำบลนาเจริญเริ่มมีการจัดตั้งกลุ่มเย็บผ้าในชุมชนขึ้นมาเอง

กระทั่งในปี 2550 บ้านหมู่ที่ 3 มีการลงหุ้นเพื่อเปิดร้านค้าชุมชน ในราคาหุ้นละ 100 บ้าน ซื้อได้คนละไม่เกิน 10 หุ้น ในจำนวนนี้มีเงินหุ้นกลุ่มทอผ้ามาร่วมด้วย 4,000 บาท นำเงินมาจัดตั้งร้านค้า อาศัยพื้นที่ใต้ถุนบ้านของสุนีย์เป็นที่จัดตั้ง

"กลุ่มทอผ้าและตัดเย็บยังอยู่ ถ้ามีออเดอร์เข้ามาก็มาร่วมกันที แต่ในช่วงไม่มี สมาชิกแต่ละคนก็จะทำสิ่งที่ตัวเองถนัด อย่างแม่เองทอผ้าไหมลายมัดหมี่ได้ ถ้ามีเวลาก็ทำ สมาชิกคนอื่นๆ ทอเสื่ออยู่ที่บ้านแล้วเอามาขายที่ร้าน บางคนทอผ้าฝ้าย สานกระติ๊บ เมื่อมาวางขาย จะมีหักกำไรเล็กน้อยเข้ากลุ่ม แต่บางครั้งก็ไม่หัก ให้เป็นส่วนลดกับคนซื้อ เพื่อปล่อยสินค้าออกไวๆ" สุนีย์เล่าด้วยรอยยิ้ม

ภาพของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนบ้านป่าโมงน้อย หมู่ที่ 3 เริ่มชัดเจน สินค้าแต่ละอย่างมาจากบ้านเรือนของแต่ละคน ในยามว่างจากการทำนา แม่บ้านที่นี่ไม่อยู่เฉย หยิบจับเอาสิ่งที่ตนถนัดมาสร้างผลิตภัณฑ์ ก่อนจะมาหยุดอยู่ที่ร้านค้าชุมชนเพื่อจำหน่าย แต่ก็ไม่ใช่กลุ่มแม่บ้านเท่านั้น ผู้ชายของบ้านหมู่ที่ 3 ก็มีความสามารถไม่แพ้กัน สามารถทอเสื่อได้ และทำได้กระทั่งสร้างกี่ทอผ้า ผลิตฟืมสำหรับทอเสื่อ

ปัจจุบันร้านค้าชุมชนแห่งนี้มีสมาชิกราว 46 คน แต่ละปีจะมีการนำผลกำไรที่ได้มาแบ่งให้กับสมาชิก โดยมีการปันหุ้นในอัตราร้อยละ 20 และมีการปันยอดซื้อร้อยละ 2 นอกจากนี้ยังมีการปล่อยกู้ให้กับสมาชิกเพื่อนำไปเสริมสภาพคล่อง หรือทำทุน ส่วนใหญ่กู้กันจำนวนน้อย 1,000-2,000 บาท คิดดอกร้อยละ 2 ต่อเดือน

ไม่ว่าจะเดินไปบ้านไหน ก็จะเห็นเครื่องไม้เครื่องมือ ไม่ทอผ้า ก็ทอเสื่อ ไม่ก็สานกระติ๊บ กระเป๋า เรียกว่าทุกบ้านมีอาชีพ

ร้านค้าชุมชนบ้านหนองผอุง หมู่ที่ 9

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าโมง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

ตำแหน่งที่ตั้งของบ้านหนองผอุงนั้นอยู่ห่างไกลจากชุมชนมาก และไม่มีร้านค้า คนในชุมชนต้องลำบากไปซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคจากข้างนอก ต้องเดินทางเป็นระยะทางเกือบสิบกิโลเมตร จึงเป็นที่มาของการมีร้านค้าชุมชนในหมู่บ้าน

สุข วงค์คำผุย อดีตผู้ใหญ่บ้านหนองผอุง หมู่ที่ 9 ย้อนความให้ฟังว่า ในราวปี 2550 มีประชาคมหมู่บ้านเพื่อจัดตั้งร้านค้าชุมชนขึ้น เพื่อขายสินค้าให้กับสมาชิก และชาวบ้าน จะได้ไม่ต้องเสียเวลาและเสียเงินในการไปซื้อหา

"คนต่างจังหวัด เงินน้อย ออกไปครั้งหนึ่งมันต้องซื้อเยอะ ถึงจะคุ้ม แต่ชาวบ้านเขาซื้อปลีก ค่อยๆ ซื้อตามอัตภาพ เลยมาคิดว่าทำร้านค้าชุมชนน่าจะตอบโจทย์ที่สุด"

เริ่มแรกมีการลงหุ้นๆ ละ 100 บาท แต่ไม่เกิน 1,000 บาท เพื่อนำมาเป็นทุนตั้งต้นในการซื้อสินค้าเข้าร้าน รวมกับงบกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งหมดแล้วมีทุนตั้งต้นราว 50,000 บาท

ปัจจุบันร้านค้าชุมชนบ้านหนองผอุงมีสมาชิก 42 คน บริหารโดยคณะกรรมการ 4 คน แต่ละปีจะมีการปันผล โดยแบ่งเป็นการปันยอดซื้อ ร้อยละ 5 และปันผลหุ้นอีกร้อยละ 50 นอกจากนี้ยังได้นำผลกำไรไปจัดสวัสดิการให้กับชุมชน เช่น สนับสนุนทุนการศึกษา สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน...

ตลาดนัดสีเขียว

เครือข่ายจังหวัดสุรินทร์น่าอยู่ อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

ลัดดาวัลย์ หอมเนียม ผู้ประสานงานตลาดทางเลือก เล่าว่า เมื่อปี 2552 คณะศึกษาและพัฒนาตลาดสีเขียว ภายใต้โครงการขับเคลื่อนงานสร้างสุขภาวะแบบบูรณาการ จังหวัดสุรินทร์ ศึกษาพบว่าพื้นที่อำเภอกาบเชิงมีความเหมาะสมในการเปิดตลาดนัดสีเขียว

คณะศึกษาจึงร่วมกับกลุ่มเกษตรกรใน 5 ตำบลของอำเภอกาบเชิง ตั้งคณะกรรมการตลาดนัดสีเขียวขึ้น มีวาระละ 2 ปี มีที่ปรึกษา คือ นายอำเภอกาบเชิง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ คณะกรรมการได้กำหนดมาตรฐานตลาดสีเขียวขึ้น ประกอบด้วยมาตรฐานผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ มาตรฐานอาหารแปรรูป และมาตรฐานของผู้จำหน่ายสินค้า เพื่อให้เกษตรกรลดปริมาณการใช้สารเคมี เพื่อที่ผู้บริโภคจะได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค

"เรากำหนดว่าผลผลิตทางการเกษตรที่นำมาขายจะต้องมีกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ไม่ใช้สารเคมี และต้องมาจากพื้นที่อินทรีย์ที่ได้รับการรับรอง ส่วนอาหารแปรรูปที่จำหน่ายต้องมีส่วนประกอบของวัตถุดิบจากท้องถิ่นหรือวัตถุดิบอินทรีย์"

เดือนมกราคม 2553 ตลาดนัด 'ผักปลอดสาร อาหารปลอดภัย' ก็เปิดจำหน่ายเป็นครั้งแรกและดำเนินการต่อเนื่องเรื่อยมา ทุกวันจันทร์และวันศุกร์ ตั้งแต่เวลาบ่ายสองโมง บริเวณหน้าเทศบาลอำเภอกาบเชิง

ผลลัพธ์ที่ได้ ไม่เพียงเกษตรกรจะมีช่องทางจำหน่ายผลผลิตจากระบบเกษตรกรรมยั่งยืนในราคาที่เป็นธรรมเท่านั้น ผู้บริโภคยังได้เข้าถึงอาหารปลอดภัย ส่วนกลุ่มและเครือข่ายเองก็ได้บริหารจัดการตลาดนัดสีเขียวร่วมกัน สร้างการออมและสวัสดิการของกลุ่ม และเชื่อมประสานเครือข่ายในระดับอำเภออีกด้วย

นับเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนช่องทางการตลาดให้แก่เกษตรกร ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงอาหารปลอดภัยได้ และมีสุขภาวะที่ดีไปพร้อมกัน

ตลาดนัดชุมชนตำบลแนงมุด

องค์การบริหารส่วนตำบลแนงมุด อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

ในปี 2552 ศูนย์ฝึกพัฒนาอาชีพชายแดนได้ส่งเสริมให้เกษตรกรในชุมชนแนงมุด ทำการเกษตรแบบยั่งยืน ลดใช้สารเคมีในการทำการเกษตร และในปีต่อมาเกษตรกรจำนวน 53 ครอบครัวเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ผลผลิตเกษตรที่ปลอดสารเคมีในตำบลขยายตัวมากขึ้น

จนกระทั่งในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2556 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลแนงมุด และอบต. แนงมุด จึงร่วมกันเปิดตลาดนัดสีเขียวของชุมชนขึ้น ที่ลานหน้า อบต.แนงมุด ผลผลิตที่นำมาจำหน่ายมีพืชผักซึ่งผลิตเองภายในครัวเรือน บางอย่างก็เก็บจากป่า แหล่งน้ำธรรมชาติ โดยมีการรับรองมาตรฐานความปลอดภัยของผลผลิตทางการเกษตรกันเองภายในกลุ่ม และมีข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกที่มาจำหน่ายสินค้า

ปัจจุบันตลาดนัดสีเขียวตำบลแนงมุด เปิดจำหน่ายสินค้า ทุกวันจันทร์และพฤหัสบดี และอยู่ระหว่างดำเนินงานเพื่อขอรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นตลาดอาหารปลอดภัยของผู้บริโภค และเป็นช่องทางจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์และอาหารปลอดภัยในชุมชนสืบไป

ตลาดนัดสีเขียวเมืองสุรินทร์

เครือข่ายจังหวัดสุรินทร์น่าอยู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

การผลิตทางการเกษตรในรูปแบบปลอดสารพิษ ปลอดสารเคมีและเกษตรอินทรีย์ เกิดขึ้นในจังหวัดสุรินทร์มากว่า 20 ปี และด้วยความตระหนักของกลุ่มเกษตรกรที่ประสงค์จะเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ของตนเองไปสู่มือของผู้บริโภคโดยตรง เพื่อสร้างมั่นใจในเรื่องความปลอดภัยของอาหาร จึงเกิดการตั้งตลาดสีเขียวขึ้นที่จังหวัดสุรินทร์ ณ สวนรักษ์เวทีไผทสราญ เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2546 โดยมี 'กลุ่มสุรินทร์เสวนา' ซึ่งประกอบด้วยเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน ที่ทำงานส่งเสริมและพัฒนาด้านเกษตรกรรมทางเลือก สิ่งแวดล้อม เด็ก และสตรี และสุขภาพองค์รวม รวมทั้งภาคประชาสังคมในจังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้ง

ข้อตกลงหนึ่งที่เกษตรกรสมาชิกตลาดนัดสีเขียวต้องถือปฏิบัติกันคือ ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดจะต้องไม่ใช้สารเคมีใด ๆ และต้องผ่านการตรวจสอบรับรองตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์อินทรีย์ จากองค์กรซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย (มกท.) หรือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์ (มกสร.) ตลอดจนได้รับการขึ้นทะเบียนสมาชิกกับคณะกรรมการมาตรฐานตลาดสีเขียวเรียบร้อยแล้ว

ร้านข้าวหอม

เครือข่ายจังหวัดสุรินทร์น่าอยู่ อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

ร้านข้าวหอม ก่อตั้งขึ้นในปี 2538 ท่ามกลางสถานการณ์ที่ผู้บริโภคเริ่มสนใจปัญหาด้านสุขภาพ ขณะที่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดสุรินทร์มีผลผลิตจากระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพียงพอต่อการบริโภคและจำหน่าย แต่ยังต้องจำหน่ายในระบบตลาดที่พ่อค้าเป็นผู้กำหนดราคาและขายปนไปกับผลผลิตที่ใช้สารเคมีในการเกษตร องค์กรเกษตรกรและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ส่งเสริมและสนับสนุนระบบเกษตรกรรมยั่งยืนจึงได้พัฒนางานตลาดทางเลือกขึ้น โดยรูปแบบหนึ่งของตลาดทางเลือกคือ ร้านค้าสีเขียวในเมือง

โครงการเสริมประสิทธิภาพเกษตรกรสุรินทร์ หรือมูลนิธิชุมชนเกษตรนิเวศน์ในปัจจุบัน เป็นองค์กรที่ทำงานพัฒนาและส่งเสริมองค์กรชาวบ้านให้ทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ โดยมีร้านข้าวหอมเป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตของเกษตรกรรายย่อยและกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ไปสู่ผู้บริโภค

ร้านข้าวหอมเป็นร้านค้าทางเลือกที่รับสินค้าจากเกษตรกรผู้ผลิตหลากหลายชนิด รวมทั้งผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากเครือข่ายต่างๆ ส่งผ่านให้ถึงมือผู้บริโภคในจังหวัดสุรินทร์ นอกเหนือจากข้าวหอมมะลิชั้นดีและสินค้าต่างๆ แล้ว ยังร่วมกับกลุ่มเกษตรกรนำผลผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์มาจำหน่ายในช่วงเช้าของวันพฤหัสบดีด้วย

ร้านข้าวหอมจึงเป็นพื้นที่สานความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมถึงรายได้จากผลกำไรของร้านก็กลับไปสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวของระบบเกษตรกรรมยั่งยืนผ่านมูลนิธิชุมชนเกษตรนิเวศน์อีกทอดหนึ่ง

กลุ่มสหการร้านค้าชุมชนบ้านหันใหญ่แม่เอีย หมู่ที่ 10

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

บ้านหันใหญ่แม่เอีย หมู่ที่ 10 อยู่ห่างไกลตลาด และในหมู่บ้านมีร้านค้าน้อย สินค้าประเภทอาหารแห้ง เครื่องปรุง ของใช้ในครัวเรือนมีราคาค่อนข้างแพง เป็นเหตุให้คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้านประชุมหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยคณะกรรมการหมู่บ้านไปศึกษาดูงานการจัดตั้งกลุ่มสหการร้านค้าชุมชนบ้านหญ้าคา หมู่ที่ 5 ตำบลเมืองพล และได้จัดตั้งกลุ่มสหการร้านค้าชุมชนบ้านหันใหญ่แม่เอียเมื่อปี 2548

สำหรับกระบวนการทำงานเริ่มจากคณะกรรมการหมู่บ้านได้จัดทำร่างกติกากลุ่มสหการร้านค้า นำเสนอที่ประชุม จากนั้นสมาชิกกลุ่มลงหุ้นได้หุ้นละ 100 บาท ไม่เกิน 100 หุ้น ต่อครัวเรือน มีการปันผลกำไรทุก 3 เดือน ปีหนึ่งรวม 4 ครั้ง โดยจัดสรรกำไรเป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการ ร้อยละ 10 ค่าตอบแทนผู้ขายร้อยละ 30 เฉลี่ยคืนหุ้นร้อยละ 10 และปันผลผู้ซื้อร้อยละ 50 โดยปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 111 ครัวเรือน

กลุ่มสหการร้านค้าชุมชนเป็นกลุ่มทุนทางสังคมบ้านหันใหญ่แม่เอีย เน้นการทำงานตามหลักธรรมาภิบาล ไม่ทุจริต รักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม อย่างที่ปันผลบ่อยก็เพราะต้องการสร้างความพึงพอใจให้สมาชิก นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบสินค้าคงเหลือทุกอาทิตย์ ตรวจสอบการเงินปีละ 4 ครั้ง เพื่อป้องกันสินค้าและเงินสูญหาย โดยมอบหมายให้กรรมการแต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบ ทั้งด้านการจัดหาสินค้าเข้าร้าน ทำบัญชี ตรวจสอบสินค้า โดยคณะกรรมการกลุ่มสหการร้านค้าชุมชน จะจัดประชุมชี้แจงผลการดำเนินงานทุก 3 เดือน สมาชิกทุกครัวเรือนต้องเข้าประชุมและยอมรับมติที่ประชุม ก่อนการปันผลกำไร ที่สำคัญยังเน้นการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มเพื่อนำคำแนะนำมาปรับปรุงตลาดให้ดีขึ้น จากการดำเนินร้านค้าชุมชน ก่อให้เกิดการขยายผลเป็นกลุ่มออมทรัพย์ เป็นแหล่งเงินทุนที่เข้าถึงได้ง่าย เพิ่มทุนทางสังคม และยังเป็นการฝึกนิสัยการออมด้วย

กลุ่มตลาดลานค้าชุมชนบ้านห้วยเดื่อ

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านห้วยเดื่อประกอบอาชีพเกษตรกร ทำไร่ ทำนา ทำสวน หาของป่า และประดิษฐ์งานฝีมือจากไม้ไผ่ ได้ผลผลิตมาเป็นจำนวนมาก อีกทั้งหมู่บ้านยังมีพื้นที่ติดถนนสายหลัก ระหว่างจังหวัดอุดรธานีไปจังหวัดเลย และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ชาวบ้านเห็นโอกาสในการจำหน่ายสินค้า จึงได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มตลาดลานค้าชุมชนบ้านห้วยเดื่อขึ้นมา

กลุ่มฯ ดำเนินงานภายใต้หลักการเพื่อขายสินค้าทางการเกษตร โดยสนับสนุนการเกษตรปลอดสารและสนับสนุนให้มีการเกื้อหนุนกันระหว่างกลุ่มอาชีพ ซึ่งผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัดคือการจ้างงาน รายได้ที่เพิ่มขึ้น และความสัมพันธ์ภายในชุมชน ส่งผลให้มีการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

ถนนคนเดินเทศบาลตำบลปทุมรัตต์

เทศบาลตำบลปทุมรัตต์ ตำบลบัวแดง อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด

ถนนคนเดินเทศบาลตำบลปทุมรัตต์ เปิดทำการตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน 2556 เป็นตลาดประเภทที่ 2 หรือตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคาร และดำเนินกิจกรรมเป็นประจำ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน โดยมีผู้ขายของที่สมัครเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมากทั้งในและนอกอำเภอ เนื่องจากเทศบาลเก็บค่าบริหารจัดการราคาถูก เริ่มจาก 5 บาทจนถึง 20 บาท ซึ่งถูกกว่าตลาดเอกชน

ที่ผ่านมาตลาดแห่งนี้ยังไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นพื้นฐานหลายข้อ จึงจำเป็นจะต้องหาทางพัฒนาให้ได้มาตรฐาน โดยมีเป้าหมายสู่การเป็นตลาดต้นแบบของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยกิจกรรมที่ทำมีตั้งแต่การให้ความรู้พ่อค้าแม่ค้า สร้างการมีส่วนร่วม ให้ชุมชน ร่วมคิดวางแผนและแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีการประเมินความพึงพอใจของผู้ขายของและผู้บริโภค ที่สำคัญคือการพัฒนารูปแบบการจัดการตลาดนัดสู่การเป็นตลาดนัดน่าซื้อตามเกณฑ์มาตรฐาน

หนึ่งในรูปธรรมที่ชัดเจนที่สุด คือการจัดทำระเบียบข้อบังคับของตลาดนัดถนนคนเดิน โดยเปิดรับสมัครผู้ขายของและทำทะเบียนผู้ขายของ แต่ถึงอย่างนั้น ทุกคนก็สามารถมาขายของได้ แต่ต้องทำตามกติกาและขายตามโซนสินค้า นอกจากนี้ยังมีการอบรมผู้ขายจำนวน 40 คน ฝึกปฏิบัติตามองค์ความรู้ มีการตรวจสารปนเปื้อนในอาหาร 5 ชนิด ได้แก่ สารฟอร์มาลีน สารฟอกขาว สารกันเชื้อรา สารบอแรกซ์ สารโพลาร์ในน้ำมันทอดซ้ำ และห้ามนำสินค้าที่มีสารปนเปื้อนเข้ามาจำหน่าย ตลอดจนประชาสัมพันธ์ผลการตรวจสารปนเปื้อนและให้คำแนะนำแก่ผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า

ผลจากการทำตลาดแห่งนี้ขึ้นมา มีการต่อยอดมากมาย เช่น การตั้งชมรมร้านอาหารปทุมรัตต์ ที่ช่วยดูแลเรื่องมาตรฐานแผงลอยจำหน่ายอาหาร กลุ่มผู้ประกอบการตลาดสด ช่วยในการประชาสัมพันธ์ต่างๆ ที่จำเป็น และเป็นแบบอย่างแก่ผู้ขายของคนอื่นๆ

นอกจากนี้ยังมีชมรมอาสาสมัครคุ้มครองผู้บริโภค ที่มีการดำเนินงานทั้งแนะนำเรื่องเครื่องชั่งกลาง และการตรวจสารปนเปื้อนทั้งในอาหารและเครื่องสำอาง เกิดเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคระดับอำเภอ ประกอบด้วยเทศบาลตำบลปทุมรัตต์ โรงพยาบาลปทุมรัตต์ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปทุมรัตต์ ชมรมผู้ประกอบการตลาดสด ที่สำคัญ ตลาดแห่งนี้ยังทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รางวัลดีเด่น ด้านงานคุ้มครองผู้บริโภค ประจำปี 2557 จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ดด้วย

ตลาดปลาบ้านท่าศิลา หมู่ที่ 6

เทศบาลตำบลบ้านค้อ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตำบลบ้านค้อเป็นตำบลที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ มีภูเขาล้อมรอบ คือเทือกเขาภูเก้า-ภูพานคำ อยู่ทางทิศตะวันออก ทางด้านทิศใต้ติดกับอ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และการประมง เดิมทีคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้จักตำบลบ้านค้อ เนื่องจากเป็นเมืองปิด การคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีถนนสายหลักผ่าน ต่อมาในปี 2523 มีการตัดถนนผ่านเทือกเขาภูเก้า-ภูพานคำ ที่เชื่อมระหว่างตำบลบ้านค้อ อำเภอโนนสัง กับอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ทำให้การสัญจรสะดวกมากขึ้น แต่ก็เป็นแค่เมืองผ่านเท่านั้น ที่สำคัญตำบลบ้านค้อเองก็ยังไม่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นพอจะดึงดูดความสนใจของบุคคลที่สัญจรผ่านไปมาได้ ทั้งๆ ที่เฉลี่ยแล้ววันหนึ่งมีรถสัญจรไปมาถึง 5,000 คัน

ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงคิดว่าหากนำปลาที่ได้จากการทำประมงในเขื่อนอุบลรัตน์มาจำหน่ายก็อาจจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ที่สัญจรแวะได้ และนั่นเป็นจุดเริ่มต้นของการทำตลาดปลาขึ้นในพื้นที่ หลังจากนั้นก็มีการต่อยอดด้วยการแปรรูปปลาเพื่อเพิ่มรายได้ให้ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปลาแดดเดียว กลุ่มผลิตปลาส้ม ปลาจ่อม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดหนองบัวลำภูแบบบูรณาการ เพราะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเกิดอาชีพใหม่ๆ ขึ้นมาอีกมากมาย

กลุ่มตลาดสีเขียวบ้านห้วยหินฝน

องค์การบริหารส่วนตำบลวังทอง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ

เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน ผลผลิตที่ได้นำไปบริโภคในครัวเรือน ที่เหลือก็จะนำมาขายที่ตลาดนัดห้วยหินฝน ประกอบกับมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในตำบล เช่น อ่างเก็บน้ำห้วยเสือดาว น้ำตกนางคำ เป็นต้น ชาวบ้านจึงมองเห็นโอกาสในการจำหน่ายสินค้า จึงได้เกิดการรวมกลุ่มตลาดลานค้าชุมชนขึ้น โดยสินค้าที่นำมาขายนั้นมีตั้งแต่ผลผลิตการเกษตรจากป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ รวมถึงผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ เช่น ตอกสำหรับมัดฟอนข้าว ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการจักสาน เช่น ทำไม้กวาดดอกหญ้า โดยสมาชิกภายในกลุ่มจะมี แม่บ้าน พ่อบ้าน และผู้สูงอายุ

ส่วนการบริหารงานก็จะมีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่การรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายและมีการประชุมชี้แจงให้สมาชิกรับทราบ นอกจากนี้ยังมีกองทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มเพื่อเป็นทุนในการบริหารจัดการกิจกรรมของสมาชิกในกลุ่ม มีกฎระเบียบในการใช้เงินอย่างชัดเจน และมีการประชุมสมาชิกปีละ 2 ครั้งเพื่อชี้แจงสถานะการเงิน

ผลจากการเกิดตลาดแห่งนี้ ทำให้เกิดการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน มีการส่งเสริมอาชีพ ประชาชนมีสถานที่จำหน่ายสินค้าจากไร่ นา สร้างรายได้แก่ครอบครัว ที่สำคัญยังเป็นกระตุ้นให้กลุ่มต่าง ๆ ในตำบล ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นช่องทางสู่การจำหน่ายในวงกว้าง โดยเวลานี้ผลิตภัณฑ์ที่ไปจำหน่ายในศูนย์ OTOP ของอำเภอ โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อในชุมชน ขณะเดียวกันยังเป็นการรวมกลุ่มชาวบ้าน ทำให้แต่ละคนได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิด ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นเฟ้นยิ่งขึ้น

ตลาดนัดวันเสาร์

เทศบาลตำบลหนองอีบุตร อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

ตลาดนัดวันเสาร์ ตำบลหนองอีบุตร เริ่มต้นเมื่อวันเสาร์ที่ 6 มิถุนายน 2558 ณ ลานหน้าเทศบาล ตามความคิดของ **นิเทศ แก้วกิ่ง** นายกเทศมนตรีตำบลหนองอีบุตร ที่ต้องการหาตลาดรองรับผลผลิตในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเกษตรกรรมแบบผสมผสาน คือ ปลูกเองกินเอง เหลือแล้วจึงนำมาจำหน่าย ถือเป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และสนับสนุนให้คนในชุมชนได้ประกอบอาชีพเพื่อมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยจะมีการประชาสัมพันธ์ทุกเย็นวันศุกร์ และทางวารสารของตำบล

สำหรับข้อดีของตลาดนัดวันเสาร์นี้ อย่างแรกคือ สินค้าที่นำมาจำหน่ายนั้นมีความปลอดภัยสูง เนื่องจากเน้นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนทำให้ปลอดจากสารเคมี ขณะเดียวกันก็ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางอีกด้วย ทำให้สินค้ามีราคาถูก และรายได้จึงตกเป็นของเกษตรกรโดยตรง ถือเป็นการปลูกจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเอง และความพอเพียงให้เกิดขึ้นในหัวใจของประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

ตลาดสีเขียวและพืชสมุนไพร

อบต.ตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

เนื่องจากชาวบ้านตำบลตะเคียนเกิดปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ จึงได้รวมกันก่อตั้งกลุ่มตลาดสีเขียวและพืชสมุนไพรขึ้น เมื่อปี 2548 มีสมาชิกเริ่มแรก 20 คน เป็นกลุ่มผู้ปลูกพืชผัก และพืชสมุนไพรภายในตำบล ต่อมา อบต.ตะเคียน ได้สนับสนุนในเรื่องของเมล็ดพันธุ์พืช เพื่อให้เกิดการต่อยอด และมีความหลากหลายของพืชผักเพื่อนำไปจำหน่าย ในช่วงแรก ๆ ทางกลุ่มยังไม่มีสมาชิกให้ความสนใจเท่าไร ต่อมาทางโรงพยาบาลกาบเชิงได้ทำการรักษาโรคโดยการใช้พืชสมุนไพรรักษาควบคู่กับยาแผนปัจจุบัน และส่งเสริมกลุ่มสมาชิกที่มีความสนใจปลูกพืชสมุนไพร จนสุดท้ายก็กลายมาเป็นแหล่งรับซื้อพืชสมุนไพรที่สำคัญ

ต่อมาในปี 2557 อบต.ตะเคียนได้สนับสนุนส่งเสริมอาชีพและจัดฝึกอบรมให้กับทางกลุ่ม เช่น ส่งเสริมอาชีพกลุ่มปลูกพืชผักสีเขียว การปลูกมะนาว การเลี้ยงปลา การเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่เพื่อใช้ภายในครัวเรือน ผลิตและออกจำหน่ายให้กับทางกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง ในปัจจุบันทางกลุ่มตลาดสีเขียวและพืชสมุนไพรได้จัดจำหน่ายพืชผักที่ตลาดสีเขียวทุกวัน ส่วนพืชสมุนไพรทางกลุ่มได้นำไปขายให้แก่โรงพยาบาลกาบเชิงเพื่อใช้เป็นยารักษาโรค ควบคู่กับยาแผนปัจจุบัน กำไรที่ได้จะนำแบ่งกันภายในกลุ่ม ถือเป็นการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

ปัจจุบันกลุ่มตลาดฯ มีสมาชิกอยู่ 25 คน สามารถต่อยอดด้วยการสืบสานภูมิปัญญาแก่คนรุ่นหลัง และยังเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านสามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ขณะเดียวกันยังเป็นการบูรณาการกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาล และประชาชน

กองทุนร้านค้าชุมชน

เทศบาลตำบลนาป่าแซง อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ

ปัจจุบัน สินค้าต่างๆมีราคาสูงขึ้นมาก ประกอบกับเศรษฐกิจในท้องที่ที่ไม่ดีนัก ทำให้ประชาชนในท้องที่มีความยากลำบากในการดำรงชีพ ภายหลังจากการประชาคมหมู่บ้าน จึงได้ร่วมมือกันตั้งกองทุนร้านค้าชุมชนขึ้นในปี 2548 เพื่อให้เป็นแหล่งรวมสินค้าที่มีคุณภาพและราคาถูกกว่าท้องตลาด เพื่อช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของชาวบ้านในชุมชน โดยมีคณะกรรมการทำหน้าที่บริหารงานและคัดเลือกผู้ขายที่จะนำสินค้ามาวางขายในร้านค้าชุมชน

ในการประชาคมหมู่บ้าน ได้มีการรับสมัครสมาชิก และคัดเลือกคณะกรรมการจำนวน 13 คน และคนขาย มี **แพง ดาบวิจิตร** เป็นประธานกองทุนร้านค้าคนแรก ต่อมาในปี 2552 ประธานได้เสียชีวิต **แพง วิจิตรพงษ์** จึงขึ้นเป็นประธานจนถึงปัจจุบัน

กองทุนร้านค้าชุมชนมีสมาชิกแรกเข้า 105 คน มีทุน 36,500 บาท ปัจจุบันมีสมาชิก 219 คน มีทุน 255,300 บาท ซึ่งมีการแบ่งกองปันผลให้สมาชิกทุกปีดังนี้ ปันผลสมาชิกร้อยละ 30 เฉลี่ยคืนผู้ซื้อร้อยละ 32 ผู้ขายร้อยละ 28 และกรรมการร้อยละ 10

ในปี 2555 **ดวงเด่น เชาวะนะ** ผู้ขายได้นำเงินกำไรไปใช้ส่วนตัว ทางคณะกรรมการได้ดำเนินคดีตามกฎหมาย และผู้ขายได้นำเงินที่ค้างชำระมาคืนแก่กองทุนร้านค้าทั้งหมด

การเปิดดำเนินการร้านค้าชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน ส่งผลให้ประชาชนสามารถซื้อสินค้าที่มีราคาถูกและมีคุณภาพใช้ คณะกรรมการที่ดำเนินงานมีรายได้เสริมไว้ช่วยเหลือครัวเรือน และสมาชิกยังมีความสะดวกสบาย จากการมีร้านค้าสวัสดิการเปิดให้บริการในชุมชน

กลุ่มตลาดชุมชนเทศบาลตำบลคำบง

เทศบาลตำบลคำบง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ตำบลคำบงประกอบอาชีพทั้งทำไร่ นา สวน ประดิษฐ์งานฝีมือจากไม้ไผ่ รวมทั้งการจักสาน คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลคำบงและประชาชน จึงเห็นพ้องต้องกันให้จัดตั้งตลาดชุมชน และกลุ่มตลาดชุมชนเทศบาลตำบลคำบงขึ้น โดยมีพื้นที่ติดถนนสายหลักที่ผ่านระหว่างตัวจังหวัดอุดรราชธานี ไปยังอำเภอบ้านผือ อำเภอน้ำโสม และอำเภอนายูง ซึ่งมีนักท่องเที่ยวสัญจรผ่านเป็นจำนวนมาก

กลุ่มตลาดชุมชนเทศบาลคำบง มีเป้าหมายมุ่งเน้นสร้างงานสร้างรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ สนับสนุนให้มีการทำการเกษตรปลอดสารพิษ แปรรูปอาหาร ปุ๋ยหมัก โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหัวใจสำคัญ

การดำเนินงานของกลุ่มตลาดชุมชนฯ ทำให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ต้องลำบากนำสินค้าไปขายในที่ห่างไกล มีเวลามากขึ้น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ อีกทั้งยังได้พบปะประสานงานกับสมาชิกในชุมชน เกิดเป็นความสามัคคีและสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างคนในชุมชน เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ชุมชนใกล้เคียงต่อไป

ตลาดนัดชุมชนตำบลคำด้วง

องค์การบริหารส่วนตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

ตำบลคำด้วง เป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากตัวอำเภอ และมีระยะห่างระหว่างแต่ละหมู่บ้านมาก ทำให้ลำบากต่อการเดินทาง ชาวบ้านจึงได้สร้างตลาดนัดขึ้น เพื่อลดอุปสรรคระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยตลาดนัดชุมชนนี้ตั้งอยู่กลางหมู่บ้านคำด้วง มีพื้นที่ประมาณ 2 ไร่ เปิดโอกาสให้ชาวบ้านในตำบลคำด้วงนำสินค้าหลากชนิดมาวางขายในพื้นที่ และได้รับการดูแลช่วยเหลือด้านการดำเนินการจากองค์การบริหารส่วนตำบลคำด้วง

การก่อตั้งตลาดนัดชุมชนขึ้นมานี้ ทำให้ชาวบ้านสามารถลดค่าใช้จ่ายและลดเวลาในการเดินทางไปซื้อสินค้าลง และยังมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการมีตลาดในพื้นที่ ทำให้ง่ายและประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนสินค้าไปขาย สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้อย่างดี ภายใต้วิถีเศรษฐกิจพอเพียง

รูปธรรมจาก
ภาคกลางตะวันออก

ตลาดนัดชุมชน ของคน “บางปิด”

องค์การบริหารส่วนตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ตลาดนัดชุมชนของตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เป็นตลาดที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางปิด โดยในช่วงแรกนั้น มีลักษณะเป็นเพียงเพิงเล็กๆ และมีผู้มาค้าขายเพียงไม่กี่ราย แต่ในเวลาต่อมา เมื่อมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านนำสินค้ามาขายอย่างจริงจัง และได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ตลาดชุมชนของตำบลบางปิดจึงได้พัฒนามาจนเป็นตลาดนัดขนาดใหญ่ ที่เปิดสัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันเสาร์ กลายเป็นตลาดที่เป็นที่รู้จักในพื้นที่

จรัญ ทองปาน ผู้จัดการตลาดนัดชุมชน เล่าว่า การดำเนินการของตลาดนัดชุมชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมให้คนในตำบลบางปิดได้มีสถานที่สำหรับขายสินค้า เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว

“ผมจะดูว่าตลาดยังขาดอะไร และชาวบ้านคนไหนมีของอะไรที่เอามาขายได้ อย่างบางคนปลูกผักไว้ที่บ้านหลายอย่าง ผมก็จะชวนให้มาขายที่ตลาด บางคนอาจจะเลี้ยงปลาส่งขายที่อื่น ผมก็จะชวนให้มาขายที่ตลาดนัดชุมชน เขาก็จะได้ขายเอง ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง สินค้าก็จะมีราคาไม่แพง มีผู้สูงอายุหลายคนที่อยู่บ้านเฉยๆ ผมก็จะชวนเขามาขายของ คือไม่ใช่แค่มีรายได้เพิ่ม แต่จะได้มีกิจกรรมทำ ได้เจอผู้คน เขาก็จะสนุกสนานด้วย แต่ถ้าเป็นคนที่อื่นมาขอเช่าที่ขายของ ผมก็จะต้องพิจารณาหลายๆ อย่าง ดูสินค้าว่าเป็นของปลูกเอง ทำเองไหม มีสารเคมีที่เป็นอันตรายไหม ดูว่าเป็นใครมาจากไหน คือถ้าไม่เหมาะผมก็จะไม่ให้ขายนะ เพราะอยากให้ตลาดของชุมชนดำเนินงานไปด้วยดี ”

รัง พรติโพธิ์ แม่ค้าวัย 73 ปี เล่าว่า ที่บ้านปลูกผักไว้หลายอย่าง ตนเองไม่อยากอยู่บ้านเฉยๆ เพราะเบื่อ เมื่อได้มาขายของแล้วมีความสุข ได้เจอเพื่อนฝูงได้คุยกับผู้คน ทำให้ไม่เหงา รวมทั้งยังได้มีรายได้ในวันที่มาขายของ

“ป้าก็ขายมาหลายปีแล้วล่ะ ขายมาตั้งแต่ลุงยังอยู่ เมื่อก่อนทำสวนยางแล้วก็ปลูกผัก พอลุงเสียไปก็ไม่รู้จะไปไหน อยู่บ้านก็เบื่อๆ ก็ปลูกผักคะน้า ผักกวางตุ้งอะไรไป พอทาง อบต.เข้ามาส่งเสริม ก็เลยเอาผักมาขาย ผักที่เอามาขายส่วนใหญ่ก็จะปลูกเอง อยากปลูกอะไรเราก็ปลูกไป อย่างละนิดอย่างละหน่อย บางอย่างก็ซื้อมาเพื่อนบ้านเขามาขายให้ วันไหนหยุดก็ทำสวน วันไหนมีตลาดนัดเราก็มาขาย ได้วันสองร้อยสามร้อยมันก็ดีกว่าอยู่เฉยๆ” รังเล่า

ร้านค้าชุมชน

เทศบาลตำบลชากไทย อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

คนตำบลชากไทย อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ตั้งร้านค้าชุมชนเอง ขายของอุปโภคบริโภค และยังมีการขายข้าวที่สีกันเอง มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการชุมชน เพื่อชุมชนจะได้บริโภคข้าวปลอดสารราคาถูก รวมถึงชุมชนจะได้รับเงินปันผลจากกำไรที่เกิดจากการบริหารงานของชุมชน

สุทิน ครุฑทอง และ **รุ่งนภา แก้วคล้ำ** สองผู้บุกเบิกเรื่องนี้ช่วยกันเล่าถึงที่มาที่ไปว่า ได้งบเอสเอ็มแอลมา 250,000 บาท จึงประชุมกันคิดสร้างอาคาร ซื้อเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก เพื่อสีขายในหมู่บ้าน พอชาวบ้านมาซื้อก็บ่นว่า มีข้าวให้ซื้อแค่อย่างเดียว ไม่มีสินค้าอุปโภคบริโภคอย่างอื่นเลย จึงเป็นที่มาให้มีสินค้าอื่นๆ ด้วย โดยโรงสีเกิดปี 2549 ร้านค้าเกิดปี 2551

"เลยประชุมกันอีกว่า จะสร้างร้านค้าเรียกหุ้นก่อน มีโรงสีชาวบ้านซื้อข้าวตามตลาดนัดมันก็ดีนะ แต่ถ้ามาซื้อที่นี่จะมีการปันผลคืนคนซื้อ คนขายได้มีการพูดคุยกัน ข้าวเราก็ไม่ได้ขายแพง อีกอย่างข้าวตามตลาดมีการผสม เป็นข้าวที่เรียกว่า จับฉ่าย แต่ของเรานี่สั่งตรงจากชาวนาเลย เราสีเอง เราก็เห็นว่า มันดีอย่างไร" สุทินเล่า

ผลประกอบการต่อเดือนคิดเป็นเม็ดเงินกว่าห้าหมื่นบาทสำหรับการขายข้าว ทั้งคนในตำบล และตำบลข้างเคียงที่มาซื้อ ผ่านไปผ่านมาก็มาซื้อ อีกอย่างคือตรงนี้เป็นศูนย์เรียนรู้ ขาจรที่มาซื้อมีเหตุผลอยู่ด้วยกันสองสามอย่าง คืออยากสนับสนุนกิจการของชุมชนด้วย รวมถึงเคยซื้อไปกินแล้วพอใจข้าวของกลุ่ม

กระบวนการที่ทำให้ชาวบ้านรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมก็สำคัญ เพราะจริงๆ ในชุมชนมีร้านค้า แต่กลุ่มต้องทำให้รู้สึกว่า ไม่ไปแย่งลูกค้าของเขา ไม่ได้ตัดราคากัน

"ของบางอย่าง เราขายถูกกว่าร้านค้านั้นๆ จริง เพราะเราต้องการดูแลคนส่วนใหญ่ เพื่อคานราคาสินค้าไม่ให้ขายสูงเกินไป เช่น น้ำมันพืช ตอนที่ขาดตลาด ขายกันราคาสูงๆ เราก็ใช้ที่นี่แหละเป็นตัวคาน เขาก็มาซื้อที่นี่กัน เป็นเหมือนสวัสดิการชุมชนที่ดูแลภาพรวม แต่ของที่เราขายบางอย่างขายไม่ดี เราก็ต้องเอามาลง เพื่อทำการเฉลี่ยให้บางอย่างสูงกว่าร้านค้าบ้าง เพราะไม่อย่างนั้น ร้านค้าอื่นๆ จะคิดว่า เราเป็นศัตรู ซึ่งเราไม่ได้ขายต่ำกว่า นี่คือเรื่องของเทคนิค" รุ่งนภาเล่า

สินค้าต่างๆ มีที่มา 3 ทาง ส่วนหนึ่งมีรถวิ่งส่ง เช่น น้ำอัดลม เครื่องดื่มต่างๆ ส่วนที่ 2 ตัว กรรมการร้านค้าเป็นคนวิ่งไปซื้อจาก 2 แหล่ง คือร้านค้าขายส่งทั้งในพื้นที่ และในเมือง

"แต่เราไม่มีการจ้างตายตัวว่า ต้องจ่ายค่าน้ำมันเท่าไร เพราะนี่คือร้านค้าชุมชน เราใช้วิธีแบ่งสัดส่วน ถ้าคุณซื้อครั้งนี้หนึ่งร้อยบาท เราให้ค่าน้ำมันสองบาท ซื้อมากได้มาก ซื้อน้อยได้น้อย เป็นการเฉลี่ย เพราะไม่อย่างนั้น วันไหนซื้อน้อย กำไรของร้านมันจะไปอยู่ที่ค่าน้ำมันหมด นี่คือการสร้างจิตอาสาโดยทางอ้อมด้วย" สุทินอธิบาย

ทางร้านค้าจะมีทำคูปองสินค้า คนที่เป็นสมาชิกมาซื้อ จะเขียนในคูปองไว้ ปลายปีก็จะมารวมตัวเลขว่า ทั้งปีคุณซื้อไปเท่าไหร่ แล้วเฉลี่ยคืนตามเปอร์เซ็นต์ปันผล คนเป็นสมาชิกได้สองส่วน ทั้งหุ้นและซื้อของ

คนที่อยู่เฝ้าร้านทำด้วยจิตอาสา เดือนหนึ่งได้ค่าจ้าง 3,000 บาทเท่านั้น คนที่เป็นกรรมการก็ต้องซื่อสัตย์สุจริต อีกส่วนสมาชิกต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมจริงๆ ช่วยดูแลร้าน อุดหนุนร้าน หรือเรื่องของข้อมูลที่ผ่านการแนะนำจากสมาชิกต่างๆ เช่น ให้ปรับปรุงร้านอย่างไร อยากได้สินค้าแบบไหนมาขาย ทุกอย่างจะอยู่ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับทุกฝ่าย มีส่วนร่วมนี่คือคำตอบหนึ่งของความยั่งยืน

อย่างที่บอก ที่นี่เน้นการอยู่ร่วมกัน เน้นการขายของก็จริง ด้วยเป็นร้านค้า แต่ก็ไม่ลืมสิ่งที่เรียกว่าน้ำใจ ของบางอย่างซื้อไป นำมาเปลี่ยน ถ้าร้านเห็นว่า รับได้ ก็ยินดีเปลี่ยน คือเน้นการอยู่ร่วมกัน

รูปธรรมจาก
ภาคกลางตะวันตก

ร้านค้าชุมชนกาเลี้ยงลูก

เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

เพราะยังเป็นพื้นที่ชนบทอยู่มาก การคมนาคมขนส่งต้องใช้เวลานาน กว่าจะไปถึงตลาดระยะทางก็ไกลถึง 14-15 กิโลเมตรแล้ว นั่นจึงที่มาของการที่ชาวบ้านหมู่ที่ 12 รวมตัวกันจัดตั้งร้านค้าชุมชนขึ้นมา

ร้านค้าชุมชนกาเลี้ยงลูกเกิดขึ้นเมื่อปี 2552 โดยได้งบประมาณจากโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน หรืองบ SML มา 150,000 บาท หลังจากมีการเรียกประชุมชาวบ้าน ผู้นำชุมชนทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่าควรจะต้องทำร้านค้าของตัวเอง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

การทำร้านค้าทำให้ทุกคนสามารถซื้อสินค้าในราคาถูกกว่าซื้อผ่านยี่ปั๊ว หรือถ้าไปที่ห้างก็ต้องเหมาโหล ไม่นับรวมค่าน้ำมัน โดยเงินที่ได้มานั้นนำมาสร้างศาลาอเนกประสงค์ 100,000 บาท ที่เหลืออีก 50,000 บาท นำไปซื้อของ ซื้อมาขายไปเรื่อยๆ ก็เริ่มเรียกชาวบ้านมารวมหุ้น คนละ 100 บาท ได้เข้ามา 30 กว่าคน แต่ปัจจุบันก็หามาเพิ่มเรื่อยๆ จนปัจจุบันมีอยู่ 50 คนแล้ว

วันนี้ร้านค้าชุมชนกาเลี้ยงลูก มีผลประกอบการอยู่ในแดนบวก แม้จะไม่มากก็ตาม สังเกตได้จากการมีปันผลยอดซื้อทุกเดือนกรกฎาคม เวลาทำการของร้านคือตั้งแต่ 6 โมงเช้าถึง 6 โมงเย็น มีคนขายอยู่ 1 คน และหากวันไหนที่ไม่อยู่ก็จ้างเด็กมาดูแลเป็นคราวๆ ไป

นอกจากนี้ เพื่อความโปร่งใส จึงได้มีกรรมการของร้านเข้ามาตรวจสอบบัญชีอยู่เสมอ แน่นอนแม้ลูกค้าหลายคนจะซื้อเชื่อเอาไว้ แต่ก็ไม่ได้เป็นปัญหา เพราะต่างคนต่างรู้จักหน้าค่าตากันเป็นอย่างดี การโกงกันจึงแทบไม่มี แม้วันนี้ร้านค้าชุมชนกาเลี้ยงลูกจะไม่มีกำไรอะไรมากมาย แต่ก็ถือเป็นร้านค้าสวัสดิการชุมชน ซึ่งอยากจะเห็นประชาชนในพื้นที่ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติและมีความสุข

ร้านค้าสวัสดิการชุมชนบ้านทุ่งสีหลง

องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

แต่เดิมชุมชนบ้านทุ่งสีหลง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 ตำบลลำเหย ก่อนที่จะแยกออกมาเป็นบ้านทุ่งสีหลง หมู่ที่ 13 ในอดีตบ้านทุ่งสีหลงเป็นชุมชนชนบท ชาวบ้านส่วนใหญ่ค่อนข้างยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปายังไม่เจริญมากเท่าปัจจุบัน ประกอบกับชุมชนตั้งอยู่ห่างจากตัวเมือง ชาวบ้านจึงประสบปัญหาการขาดแคลนสินค้าที่จำเป็นในการอุปโภคบริโภค หรือซื้อสินค้าราคาแพง เนื่องจากมีพ่อค้าคนกลางนำสินค้าจากตลาดมาขายต่อ และมีการบวกกำไรเพิ่มค่อนข้างสูง

จากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ชาวบ้านทุ่งสีหลงมีการระดมความคิดเห็นร่วมกันว่า น่าจะมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ จนนำมาสู่การรวมกลุ่มและระดมเงินทุนกัน เพื่อนำสินค้าจากตลาดมาขายให้ชาวบ้านในราคาที่เป็นธรรม

ในปี 2533 ชาวบ้านจึงรวมตัวกันราว 40 คน ลงขันกันกันคนละ 100 บาท เพื่อนำเงินดังกล่าวมาใช้เป็นทุนในการซื้อสินค้าจากตลาดในตัวเมืองที่อยู่ห่างไกลมาขายในชุมชน

ต่อมาในปี 2537 ภาครัฐได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดสร้างอาคารร้านค้า และมีการเปิดรับสมาชิกเพิ่ม ปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มจากเดิมเป็น 127 คน และมีเงินสะสมรวมประมาณ 500,000 บาท และยังมีสินค้าต่างๆ ภายในร้านค้ามูลค่ากว่า 400,000 บาท รวมทรัพย์สินทั้งหมดประมาณ 900,000 บาท

เนื่องจากเริ่มมีรูปแบบการบริหารจัดการแบบเป็นทางการมากขึ้น จึงได้มีการคัดเลือกตัวแทนจากสมาชิกในกลุ่มมาเป็นคณะทำงานโดยการเสนอชื่อ แล้วทำการโหวตคะแนนเสียง ประกอบไปด้วยคณะกรรมการคอยตรวจเช็คสินค้า และคณะกรรมการดูแลเรื่องเงินทั้งเงินรายได้จากการจำหน่ายสินค้า และเงินปันผลแก่สมาชิกผู้ที่ถือหุ้น และการปันผลให้กับสมาชิกที่มียอดการซื้อสินค้า โดยเมื่อครบ 1 ปี สมาชิกจะได้รับเงินปันผลเท่ากันทุกคนคิดเป็นร้อยละ 20 ของเงินกำไรจากการขายสินค้า ส่วนชาวบ้านที่ไม่มีหุ้นส่วนเป็นเพียงสมาชิกที่มาใช้บริการร้านค้าธรรมดา จะมีการบันทึกยอดเงินที่มาซื้อสินค้าของแต่ละคนไว้ เมื่อสิ้นปีก็จะมีเงินปันผลคืนกำไรให้สมาชิกคิดเป็นเงินร้อยละ 2 ต่อปี นอกจากนั้นรายได้อีกส่วนหนึ่งก็ยังแบ่งไปใช้ในการทำกิจกรรมของชุมชนอีกด้วย เช่น มีการทำบุญเป็นประจำทุกๆ ปี และมีการจัดเลี้ยงสังสรรค์ให้กับสมาชิกเป็นประจำทุกๆ ปีด้วยเช่นกัน

รูปธรรมจาก
ภาคใต้ตอนบน

ชุมชนตลาดพอเพียง (เพื่อสุขภาพ)

เทศบาลตำบลกะปาง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชุมชนตลาดพอเพียง (เพื่อสุขภาพ) เป็นตลาดตามแนวคิดตลาดสีเขียว หรือตลาดซึ่งทำหน้าที่เหมือนพื้นที่กลางสำหรับนำเสนอกิจกรรมหรือสินค้าที่เป็นมิตรต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลิตโดยเกษตรกรในพื้นที่ตำบลกะปาง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้ผู้ผลิตพบกับผู้ซื้อหรือผู้บริโภคโดยตรง เป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่รักสุขภาพที่ต้องการบริโภคอาหารที่สะอาด ปลอดภัย ไม่เอาเปรียบธรรมชาติ ในราคายุติธรรมสมเหตุสมผล

สำหรับสมาชิกที่มีส่วนในการทำงานนี้ ประกอบไปด้วยเครือข่ายเกษตรผสมผสาน แกนนำภาคประชาชนที่มีจิตอาสา และกลุ่มอาสาสมัครในชุมชน โดยกระบวนการทำงานเริ่มจากการประชุมปรึกษาแกนนำระบบเกษตรพอเพียง โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าตลาดพอเพียงนี้ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะขายของเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมีกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ด้านการบริโภคอาหารปลอดสารพิษให้กับทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมทั้งกิจกรรมความบันเทิง สาธิต ทดลองทำอาหารเมนูผักสลัดเพื่อสุขภาพ และขนม โดยผู้ผลิตจะต้องบอกเล่าขั้นตอนที่มาที่ไปของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นได้

ที่สำคัญสินค้าต้องไม่มีสารเคมีที่เป็นอันตราย เช่น สารกันบูด ฟอร์มาลีน สารฟอกขาว ยาฆ่าแมลง สารเร่งเนื้อแดง ยาฆ่าหญ้า ไข่ไก่ต้องมาจากไก่พันธุ์ดีที่ใช้น้ำหมักแทนยาปฏิชีวนะในฟาร์มที่ถูกสุขลักษณะ ผักพื้นบ้าน เช่น ยอดชะมวง ยอดหมุย ยอดมะขาม ชะอม ผักกาดนกเขา ผักบุ้ง ตะไคร้ กะเพรา ฯลฯ จะต้องปลูกและเติบโตโดยใช้ปุ๋ยหมัก เน้นนำวัตถุดิบในท้องถิ่นและสิ่งเหลือใช้จากครัวเรือนมาทำเป็นปุ๋ยหมัก เพื่อให้ผักและต้นไม้มีธาตุอาหารสมบูรณ์

ปัจจุบันตลาดแห่งนี้จะเปิดบูทตามงานกิจกรรมต่างๆ ของตำบล พร้อมกับทำงานขับเคลื่อนเรื่องอาหารปลอดภัยร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พร้อมกับพัฒนานวัตกรรมต่างๆ โดยเชื่อมกับทุนทางสังคมที่มีอยู่ ภายใต้การส่งเสริมของเทศบาลตำบลกะปาง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

ตลาดเก่า (100 ปี) ปากพนัง

เทศบาลเมืองปากพนัง ตำบลปากพนัง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ในอดีตปากพนังเป็นเมืองท่าสำคัญในการขนถ่ายสินค้าไปยังพื้นที่ตอนใน ชาวบ้านในสมัยก่อนประกอบอาชีพค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกันระหว่างคนในพื้นที่ริมแม่น้ำปากพนังและพ่อค้าที่มาจากต่างถิ่น โดยใช้เรือเป็นพาหนะในการบรรทุกสินค้า โดยเฉพาะเรือสำเภาที่เดินทางมาจากเมืองจีน ที่ได้บรรทุกสินค้าเข้ามาค้าขายพร้อมกับซื้อข้าวจากเกษตรกรที่เพาะปลูกข้าวกลับไปขายยังประเทศตน ซึ่งพื้นที่ของการซื้อขายสินค้านี้มีมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

จุดเด่นสำคัญของตลาด 100 ปี คือการสะท้อนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังมีเรือนไม้เก่าแก่ มีร้านค้าที่เป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีส ที่สำคัญยังตั้งติดริมฝั่งแม่น้ำปากพนังฝั่งตะวันออก สามารถเดินทางได้ 2 ทาง คือ โดยเรือข้ามฟากของเทศบาลจากฝั่งตะวันตกมาขึ้นที่ท่าเรือ หากเดินทางโดยรถให้เข้าสู่ตลาดตรงถนนชายน้ำ

ตัวอาคารบริเวณตลาดส่วนใหญ่ทำด้วยไม้ มีลักษณะคล้ายกับอาคารที่อยู่ตามตลาดเก่าทั่วไป สวยงามและเรียบง่าย หน้าร้านเปิดโล่งไว้สำหรับวางสินค้า มีอาหารทะเลมากมายทั้งอาหารสดและอาหารทะเลแห้ง เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ปลาหมึกแห้ง กุ้งแห้ง ผักพื้นบ้านอีกมากมาย มีปลากระบอกร้า และไข่ปลากระบอกแห้งเป็นของขึ้นชื่อ และขายผัก ผลไม้ ขนมของแห้ง และของพื้นเมืองหลายชนิด ต่อมาได้มีการตั้งชื่อว่าตลาดเก่า (100 ปี) ปากพนัง มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2554

การบริหารจัดการตลาดชุมชนของตลาด 100 ปีนั้น ไม่ได้มีการรวมกลุ่ม ไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารตลาด ต่างคนต่างบริหารกันเอง โดยสามารถจำแนกรูปแบบการขายออกเป็น 4 ประเด็นคือ

1) การจัดการสถานที่ พื้นที่ริมแม่น้ำเป็นลักษณะการจับจองแบบแผงลอย พื้นที่ตรอกท่าเรือเป็นลักษณะหาบเร่ และมีร้านค้าแบบถาวรที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยด้วย ส่วนพื้นที่ติดอาคารตลาดสดเทศบาลเป็นลักษณะแผงลอยต้องเสียค่าธรรมเนียมให้กับเทศบาล แผงใหญ่อัตราปีละ 30 บาท แผงเล็กปีละ 10 บาท ร้านค้าริมถนนชายน้ำเป็นลักษณะแผงลอยต้องเสียค่าธรรมเนียมให้กับเทศบาล แผงใหญ่อัตราปีละ 30 บาท แผงเล็กปีละ 10 บาท

2) การจัดจำหน่ายและการกำหนดราคาของสินค้าต่างๆ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสินค้า และหากมีการร้องเรียนเรื่องตาชั่งเทศบาลจะนำตาชั่งกลางไปวางไว้ ไม่มีการกำหนดเวลาขายที่แน่นอน สินค้าที่เป็นของแห้งขายตั้งแต่ช่วงเช้าถึงค่ำ ส่วนของสดริมแม่น้ำจะขายในช่วงบ่ายถึงเย็น สินค้าประเภทของแห้งมีทั้งการขายปลีกและขายส่ง โดยทั่วไปจะเป็นการขายปลีก แต่บางร้านที่มีความสามารถในการประชาสัมพันธ์และพัฒนาคุณภาพของสินค้า จะมีตลาดขาประจำในต่างจังหวัดด้วย

3) ผลิตภัณฑ์สินค้าประเภทอาหารทะเลสด จะมีกลุ่มประมงพื้นบ้านนำสินค้ามาส่งที่ตลาด อาหารทะเลแห้งประเภทปลากระบอกร้าและไข่ปลากระบอกแห้ง เจ้าของร้านค้าจะเป็นผู้แปรรูปเอง อาหารทะเลแห้งอื่นๆ จะรับซื้อจากผู้ผลิตในพื้นที่ ของพื้นเมืองจะรับซื้อจากผู้ผลิตในพื้นที่ ขนมของแห้งมีทั้งที่ผลิตในพื้นที่และนอกพื้นที่ ผักสดพื้นบ้านรับซื้อจากผู้ผลิตในพื้นที่ ส่วนผักสดอื่นๆ ส่วนใหญ่รับซื้อจากผู้ผลิตต่างตำบล ส่วนผลไม้รับซื้อจากตลาดหัวอิฐ ซึ่งเป็นตลาดกลางซื้อขายผักผลไม้สด ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง

4) การประชาสัมพันธ์ ในช่วงแรกใช้วิธีการบอกต่อๆ กันแบบปากต่อปาก ต่อเมื่อมีการตั้งชื่อเป็นตลาดเก่า (100 ปี) ปากพนัง และมีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ จึงเชิญคนในพื้นที่และต่างพื้นที่เข้าร่วมในพิธีเปิด พร้อมกับจัดทำเอกสารแผ่นพับ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ สื่อวิทยุ และโทรทัศน์

อย่างไรก็ดี ถึงจะไม่ได้มีการบริหารจัดการที่ชัดเจน แต่ทางเทศบาลก็ได้ขอความร่วมมือแม่ค้าในเรื่องของการรักษาความสะอาดบริเวณตลาดทั้งบนบกและในแม่น้ำ และมีการจัดบริการรักษาความสะอาดทั้งในตลาดและในแม่น้ำ โดยมีค่าธรรมเนียมร้านค้าแผงใหญ่อัตราวันละ 10 บาท ร้านค้าแผงเล็กวันละ 5 บาท และเทศบาลจะเชิญแม่ค้าเข้าร่วมประชุมขอความร่วมมือในการไม่จำหน่ายสินค้าเกินราคาสำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งในช่วงเวลาปกติและช่วงเทศกาล

พร้อมกันนั้น สินค้าแปรรูปจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐคือเกษตรอำเภอเข้าร่วมพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง บางอย่างได้รับการรับรองสินค้าจากองค์การอาหารและยา ได้แก่แกงไตปลาแม่มณฑา ปลากระบอกร้าป้าออง ซึ่งได้รับการพัฒนาเป็นสินค้า ดี เด่น โดน และอยู่ในระหว่างการพัฒนาเพื่อรับรองสินค้าจากองค์การอาหารและยา สินค้าประเภทอาหารทะเลสด ผักสด ของดอง จะมีการตรวจสอบสารเคมีตกค้างโดยหน่วยงานเทศบาลร่วมกับโรงพยาบาลปากพนัง และผู้ประกอบการร้านค้าจะได้รับการอบรมสุขาภิบาลอาหารเป็นประจำทุกปี จากหน่วยงานเทศบาล

กลุ่มจัดการคุณภาพไม้ผล

ตำบลเกาะขันธ์ อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

เป็นกลุ่มที่ต่อยอดจากกลุ่มการจัดการน้ำชุมชนอีกทีหนึ่ง เพราะแต่เดิมเกษตรกรชาวเกาะขันธ์ทำแต่สวนยางพารา พอราคายางพาราตกต่ำ กลุ่มเกษตรกรจึงหันไปหาตัวเลือกใหม่ ๆ ซึ่งไม้ผลก็ถือว่าเป็นทางออกที่ดี เนื่องจากมีไม้ผลที่สามารถปลูกตามสวนยางพาราได้ เช่น เงาะ มังคุด ลองกอง ทั้งนี้เพื่อให้มีศักยภาพในการแข่งขัน และต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของผลผลิตให้ได้มาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นการคัดเกรด ทำไม้ผลนอกฤดูกาล ตลอดจนพัฒนาทักษะการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วย เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพและสารชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี รวมไปถึงการศึกษาข้อมูลการผลิตไม้ผลของพื้นที่อื่นและศึกษาถึงความต้องการของตลาดต่างประเทศ ตลอดจนจัดทำแผนในแต่ละช่วงฤดูกาล โดยออกเป็นกฎ กติกา ข้อตกลง ซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันภายใต้มาตรฐาน Good Agricultural Practice (GAP) หรือการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม

ส่วนวิธีการดำเนินการนั้น คือสร้างการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพไม้ผลตั้งแต่การจัดการดิน น้ำ การพัฒนาคุณภาพผลผลิตและการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการคัดเกรดผลผลิต พร้อมกับจัดตั้ง ‘ศูนย์รวบรวมผลผลิต’ ซึ่งมีการจัดการรายหมู่บ้าน เพื่อควบคุมการประมูลราคา จัดระบบการคัดเกรดและการบรรจุภัณฑ์เพื่อการขนส่ง อีกทั้งสร้างช่องทางแลกเปลี่ยนเทคนิคทางด้านการผลิต การกระจายผลผลิต และการต่อรองราคา โดยกำไรที่ได้จะมีการร่วมสมทบในกองทุนพัฒนาหมู่บ้านตำบล ตามข้อตกลงคณะกรรมการเกาะขันธ์ตำบลจัดการตนเอง

รูปธรรมจาก
ภาคใต้ตอนล่าง

สหกรณ์การเกษตรรวมมิตร

เทศบาลตำบลรือเสาะ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

เกษตรกรมักถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่เป็นประจำ หลาย ๆ ที่จึงใช้วิธีรวมตัวกัน เพื่อช่วยเหลือกันและกัน ดังเช่นเกษตรกรที่เทศบาลตำบลรือเสาะ ซึ่งรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์การเกษตรรวมมิตรจำกัด มาตั้งแต่วันที่ 27 พฤศจิกายน 2545

แพรว ชูพุด ประธานสหกรณ์ **รัตนากร ขำเนียว** ผู้ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ และ น้ำฝน ผ่องใส เจ้าหน้าที่การเงิน ร่วมกันเล่าถึงที่มาของสหกรณ์แห่งนี้ว่า ช่วงแรกกลุ่มเกษตรกรสวนยางจำนวน 40 กว่าคน ได้มารวมตัวกันที่วัดราษฎร์สโมสร เพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ หน้าที่หลัก ๆ คือรับฝากเงินจากสมาชิก โดยไม่ได้กำหนดขั้นต่ำ จนมาภายหลังทางจังหวัดนราธิวาสแนะนำให้พัฒนากลุ่มขึ้นมาเป็นสหกรณ์การเกษตร →

ครานี้ คนที่มาสมัครสมาชิกต้องฝากทุนเรือนหุ้นก่อน หุ้นละ 10 บาท ไม่ต่ำกว่า 10 หุ้น บวกกับค่าธรรมเนียมอีก 100 บาท สำหรับเป็นทุนหมุนเวียน โดยทุนเรือนหุ้นนี้ไม่สามารถถอนได้ เว้นแต่ลาออกหรือเสียชีวิต

บริการของสหกรณ์แห่งนี้มีตั้งแต่การฝาก-ถอน คิดดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 1.50 ต่อปี มีธุรกิจสินเชื่อ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ เงินกู้ระยะปานกลาง วงเงินไม่เกิน 200,000 บาท กู้ได้ไม่เกิน 3 ปี ผู้กู้ต้องใช้โฉนดที่ดินค้ำประกัน ต่อมาคือเงินกู้ระยะสั้น วงเงินไม่เกิน 30,000 บาท กู้ได้ไม่เกิน 1 ปี ใช้สมาชิกค้ำประกัน 2 คน และสุดท้ายเงินกู้ฉุกเฉิน 5,000 บาท กู้ได้ไม่เกิน 5 เดือน มีสมาชิกค้ำประกัน 1 คน เงินกู้ทั้งหมดนี้ คิดดอกเบี้ยร้อยละ 8 ต่อปี ถ้าผิดนัดเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี โดยผู้กู้ต้องเป็นสมาชิกไม่ต่ำกว่า 6 เดือนถึงกู้ได้ โดยผู้กู้สามารถยื่นเรื่องต่อคณะกรรมการได้ในทุกช่วงเวลา

"ปัจจุบันระบบสินเชื่อเรามีปัญหาอยู่ เพราะว่าราคายางไม่ดี ชาวบ้านเลยไม่มีเงินมาคืน เราต้องปรับโครงสร้างหนี้ คือกู้ใหม่แล้วผ่อนจ่ายหนี้เก่าเป็นเดือนๆ ไป" น้ำฝนอธิบายวิธีแก้ปัญหาของสหกรณ์ให้ฟัง

นอกจากนี้ สหกรณ์ยังได้นำกำไรมาบริหารร้านสหกรณ์การเกษตร สินค้าที่นำมาขายส่วนใหญ่เป็นสินค้าทางการเกษตร เช่น ยากำจัดศัตรูพืช ปุ๋ย สารเคมีการเกษตร วัสดุการเกษตร รวมไปถึงสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง โดยเปิดโอกาสให้ทั้งคนที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกเข้ามาจับจ่ายได้เหมือนกัน ร้านเปิดทุกวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.00-16.30 น.

สหกรณ์การเกษตรรวมมิตรจำกัด มีสมาชิกอยู่ทั้งสิ้น 275 คน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือสมาชิกสามัญ หรือสมาชิกที่อาศัยอยู่ในตำบลรือเสาะและตำบลรือเสาะออก ซึ่งสมาชิกกลุ่มนี้มีสิทธิได้รับบริการทุกอย่างจากสหกรณ์ กับสมาชิกสมทบ ซึ่งอาศัยอยู่นอก 2 พื้นที่นี้ ซึ่งไม่มีสิทธิฝากถอนหรือกู้เงิน แต่สามารถซื้อของและสะสมยอดเพื่อรับเงินปันผล

ส่วนรูปแบบของการบริหารงาน สหกรณ์มีคณะกรรมการทั้งหมด 7 คน เลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ของสมาชิก ดำรงตำแหน่งวาระละ 2 ปี คนหนึ่งเป็นได้ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน โดยต้องหยุดพักอย่างต่ำ 1 ปี

ปัจจุบันสหกรณ์มีเงินหมุนเวียนอยู่ประมาณ 7,000,000 บาท โดยในแต่ละปีจะมีการปิดบัญชีงบดุลทุกวันที่ 30 กันยายน พร้อมกับจัดสรรผลประโยชน์จากกำไรสุทธิ แบ่งเป็นเงินปันผลตามหุ้น ร้อยละ 31 เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ ร้อยละ 16 เงินสำรองของสหกรณ์ ร้อยละ 16 เงินพัฒนาสหกรณ์ ร้อยละ 10 โบนัสกรรมการและพนักงาน ร้อยละ 10 ทุนสำหรับการอบรมศึกษา ร้อยละ 5 เงินค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ร้อยละ 5 ทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิก ร้อยละ 2 ทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่เจ้าหน้าที่และลูกจ้าง ร้อยละ 2 ทุนรักษาเงินอัตราปันผล ร้อยละ 2 และทุนสาธารณประโยชน์ ร้อยละ 1

ล่าสุดทางกลุ่มได้สร้างศูนย์รวบรวมยางพารา โดยได้งบประมาณที่รัฐให้ยืม โดยสั่งจ่ายผ่านทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 1,000,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 5 แต่ทางกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ช่วยออกให้ร้อยละ 4 ภายใต้ระยะเวลากู้ 1 ปี

"ตอนนั้นทางสหกรณ์จังหวัดนราธิวาส เรียกเข้าไปประชุมว่าต้องการเงินตัวนี้ไหม ซึ่งเราก็ต้องการเพราะเห็นว่าเป็นหนทางในการช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ ขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาต่อยอดการทำงานของสหกรณ์เราด้วย เพราะก่อนหน้านี้ ในปี 2553 เราก็เคยทำโครงการลักษณะนี้เหมือนกัน เป็นการรวมลองกอง ซึ่งก็ได้รับผลตอบรับที่ดี แต่ต้องยอมรับว่าครั้งนี้อาจจะยากกว่า เพราะเกษตรกรหลายคนไม่ขายให้เราเนื่องจากเป็นหนี้พ่อค้าอยู่ แต่เราก็พยายามให้ราคายุติธรรม โดยมีการเช็คราคากับสหกรณ์เมืองนราธิวาสตลอด เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ที่เหมาะสม" รัตนากรอธิบาย

มัสยิดดารูลฮุดา มัสยิดต้นแบบ

องค์การบริหารส่วนตำบลตะปอเยาะ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

ด้วยความที่หมู่ที่ 1 บ้านตะโละมีญอ มีขนาดกว้างใหญ่ไพศาล บวกกับความไม่สมบูรณ์ของพื้นถนน ทำให้ชาวบ้านอีกฟากหนึ่งตัดสินใจระดมเงินทุนเพื่อสร้างมัสยิดแห่งใหม่ขึ้นมาแทน เมื่อในปี 2531 ใช้เวลาสร้างอยู่ปีเต็มๆ จึงแล้วเสร็จ โดยมี **บือราเฮง สามะแต** เป็นอิหม่ามประจำมัสยิด

ทว่าความน่าสนใจของมัสยิดแห่งนี้ ไม่ใช่เพียงแค่การเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์ไปถึงวิธีการบริหารมัสยิดที่สามารถก่อร่างเป็นผลลัพธ์อันยิ่งใหญ่ จนสามารถยกระดับชีวิตของผู้คน เปลี่ยนพื้นที่ จากเดิมที่มองว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงกลายเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

สัมผัสได้จากกิจกรรม ตั้งแต่ช่วงแรกที่มีการเชิญวิทยากรจากต่างถิ่นมาบรรยายความรู้ความเข้าใจทางศาสนา มาช่วงหลังก็ทางโต๊ะอิหม่ามรวมไปถึงนักวิชาการในพื้นที่ก็ยังคงบรรยายธรรมอย่างต่อเนื่องสัปดาห์ละครั้ง รวมไปถึงการเน้นการจัดประชุมชาวบ้าน เพื่อช่วยกันเยียวยาปัญหาต่างๆ ในพื้นที่

หนึ่งในผลงานที่ถือเป็นรูปธรรมที่สุด คือศูนย์อบรมจริยธรรมดารูลฮุดา ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2548 เป็นแนวคิดของโต๊ะอิหม่ามที่อยากให้มีการศึกษาศาสนาในพื้นที่มากขึ้น โดยเริ่มแรกเป็นโรงเรียนสอนตาดีกา นอกจากนี้ยังได้เปิดสอนการอ่านคัมภีร์อัลกุรอานหลักสูตรกีรออาตีด้วย

นอกเหนือไปจากเรื่องศาสนาแล้ว มัสยิดแห่งนี้ยังเชื่อมโยงไปถึงมิติทางเศรษฐกิจ **สามารีหย๊ะ สาอิ** ครูประจำศูนย์ฯ เล่าว่า คนในหมู่บ้านมีปัญหารายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย ทางมัสยิดเลยเจียดเงินส่วนหนึ่งประมาณ 30,000 บาท เพื่อเปิดเป็นสหกรณ์ร้านค้า เริ่มแรกใช้วิธีจ้างคนมาดูแล ทำได้ประมาณ 2 ปี ปรากฏว่าขาดทุน ทุนเหลือไม่ถึง 2,000 บาท จนคณะกรรมการมัสยิดอยากจะขายให้คนในชุมชน ซึ่งตอนหลังเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2557 คณะครูตาดีกาขอเข้ามาบริหารเอง ก็เลยยกให้ ซึ่งครูก็มานั่งวิเคราะห์ปัญหาและค่อยๆ แก้ปัญหาไปที่ละจุด จนสหกรณ์พลิกฟื้นขึ้นมาได้

“จุดเด่นของครูคือมีความซื่อสัตย์ ไม่มุ่งเน้นกำไร และทำด้วยจิตอาสาที่แท้จริง แล้วกำไรที่ได้ก็เอาไปเลี้ยงเด็ก ตาดีกา เป็นอาหารกลางวันร้อยกว่าคน แล้วเดือนๆ หนึ่งเราจะเปิดตลาดดุอา หรือตลาดนัดคำสอน คือแทนที่เด็กจะซื้อสินค้าด้วยเงิน ก็ซื้อด้วยการท่องดุอาแทน ซึ่งการทำแบบนี้ยิ่งทำให้เด็กมีความสนุกและท่องจำคำสอนได้ง่ายขึ้น” คุณครูสามารีหย๊ะเสริมให้ฟัง